

**Univerzita Karlova v Praze
Husitská teologická fakulta**

Diplomová práce

Kvality života žen v ČR

The quality of life of women in Czech Republic

Vedoucí práce:

prof. PhDr. Beáta Krahulcová, CSc.

Autorka:

Soňa Vachtová

2010

Chtěla bych poděkovat Prof. PhDr. Beátě Krahulcové, CSc. za její rady a ochotu podílet se na mé diplomové práci.

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem Kvality života žen v České republice napsala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.“

V Písku dne 3. 3. 2010

Soňa Vachtová

Anotace

V této práci si za hlavní cíl kladu zjištění, do jaké míry jsou ženy spokojeny se svým životem, a to v aspektech života, které úzce souvisí s genderovou problematikou. V první části z počátku nastiňuji kdy, kde a kdo se začal zabývat postavením ženy ve společnosti. Dále popisuji gender z biologického hlediska, tedy zda má či nemá genderové rozdělení rolí ve společnosti biologické základy. V další kapitole hledám základy genderového rozdělení rolí v socializaci jedince, především pak v období dětství. Ve čtvrté kapitole se snažím popsat jednotlivé části života, ve kterých se dle mého mínění nejvíce odráží genderová nerovnost. Jde konkrétně o oblast rodiny, zaměstnání a zabývám se zde i kultem krásy. Poslední kapitola je o snaze Evropské unie o dosažení rovných příležitostí mužů a žen, lehce se dotknu i celosvětového problému postavení ženy. Důležitou součástí této práce je dotazníkové šetření zjišťující spokojenost mužů a žen se svým životem, a to v aspektech života, které souvisí s genderovou problematikou. V dotazníkovém šetření jsem také zohlednila vliv vzdělání.

Annotation

The main target of my diploma thesis is to find how much the women are satisfied with their life, namely in life aspects, which are closely associated with gender problems. At first there is sketched when, where and who started to concerned with standing of woman in society. Next I describe the gender from biological view, then if the gender indicative allocation of roles has the biological grounds or not. In the next chapter there're founded the grounds of gender indicative allocation of roles in the area of individual socialization, mainly in infancy period. In the fourth chapter I try to describe individual parts of life, where, in my opinion, the gender disparity the most reflexed is. This is concretely concerned the family field, employment, I deal the cult of beauty as well. The last chapter is about effort of European Union and about the achieving of identical standing of men and women, I lightly touch also the worldwide problem of woman's standing. The important part of this diploma thesis is questionnaire, what finds the satisfaction of men and women with their lifes, namely in life aspects, where are adherent to gender problematic. There's also regarded the influence of education in the qestionary investigation.

Klíčová slova

Gender, sex, role, feminismus, socializace, gender mainstreaming, rovné příležitosti, geny, chromozomi, konference v Pekingu, vzdělání, předsudky

Keywords

Gender, sex, role, feminism, socialisation, gender mainsreaming, equivalent oportunities, genes, chromosomes, conferense in Beijing, education, prejudices

OBSAH

1.	Úvod.....	8
2.	Historické podmínky vzniku genderových studií.....	10
2.1	První vlna feminizmu.....	10
2.2	Druhá vlna feminizmu.....	12
2.3	Třetí vlna feminizmu.....	13
3.	Biologie a gender.....	14
3.1	Biologická rozdílnost.....	14
3.2	Geny a chromozomy.....	14
3.3	Hormony.....	15
3.4	Chromozomální abnormality.....	15
3.4.1	Turnerův syndrom.....	16
3.4.2	Klinefelterův syndrom.....	16
3.4.3	Syndrom XYY.....	17
3.4.4	Syndrom deficience DHT.....	17
3.5	Závěr.....	17
4.	Genderová socializace v dětství.....	19
4.1	Socializace obecně.....	19
4.2	Genderová socializace.....	20
4.3	Vědecké teorie o osvojování genderu.....	21
4.3.1	Psychoanalytická teorie.....	21
4.3.2	Teorie sociálního učení.....	22
4.3.3	Kognitivně vývojová teorie.....	22
4.3.4	Teorie „optických skel“.....	23
4.4	Čtyři procesy genderové socializace.....	24
5.	Genderová problematika v životě.....	25
5.1	Rodina.....	25
5.1.1	Rozdělení rolí v rodině v historii.....	25
5.1.2	Sociologický exkurz.....	26
5.1.3	Rozdělení rolí v rodině dnes.....	27
5.2	Zaměstnání a gender.....	29
5.2.1	Historický vývoj ženské zaměstnanosti.....	29
5.2.2	Ženská – mužská práce.....	30
5.2.3	Genderová segregace na trhu práce.....	31
5.2.4	Platová nerovnost.....	31
5.2.5	Teorie lidského kapitálu.....	32
5.2.6	Možnosti sladování profesní a rodinné role.....	33
6.	Mýtus krásy.....	35
7.	Rovné příležitosti žen a mužů v EU.....	39
7.1	Legislativní rámec.....	39
7.2	Gender mainstreaming.....	39
7.3	Uplatnění gender mainstreamingu.....	41
7.4	Instituce zabývající se genderem v rámci Evropské unie.....	42
7.5	Problematika postavení žen z celosvětového hlediska - 5. světová konference o ženách v Pekingu.....	42
8.	Šetření kvality života žen a mužů v České republice.....	44
8.1	Vymezení výzkumného problému a náčrt současného stavu poznání ve sledované oblasti.....	44
8.2	Cíl výzkumu.....	45
8.3	Metody a metodika výzkumu a jejich rozbor.....	45
8.4	Struktura dotazníku.....	46

8.5	Metodika šetření	49
8.6	Charakteristika zkoumaného vzorku	49
8.7	Hypotézy	50
8.8	Výsledky jednotlivých otázek a jejich interpretace	50
8.9	Závěry šetření	67
8.9.1	První hypotéza	68
8.9.2	Druhá hypotéza	68
8.9.3	Třetí hypotéza	69
9.	Závěr	70
10.	Seznam použité literatury:	72
11.	Seznam tabulek a grafů	76

1. ÚVOD

Magisterská práce si dává za úkol popsat, na jakém základě vzniká rozdělení rolí na mužské a ženské. Velkou motivací při vzniku tohoto textu byla skutečnost, že většina společnosti je skálopevně přesvědčena o přírodní zákonitosti rozdělení rolí na mužské a ženské. A pokud je rozdělení rolí od přírody, je tedy i spravedlivé.

Nejde však jenom o role. U většiny lidí je pevně zakořeněna teorie o přirozenosti povahy. Muži se rodí s neposedností, neposlušností, sklonem k technice a manuální zručností, oproti tomu každá dívka je milá, hodná, poslušná a tichá, nejlepším dárkem pro dívku je zmenšenina vysavače, pro chlapce pak stavebnice. Typické je pak vysvětlování chování dítěte nikoli typem charakteru, ale na základě pohlaví.

Velice oblíbená je také teorie o muži lovcí, který vycházel mimo domov, aby sehnal potravu, a tím začal rozvíjet svůj mozek. Vždy, když na toto téma narazím, zmíním teorii o ženě, sběrače plodů, která také musela vycházet z obydlí. Navíc archeologové přišli s názorem, že první velký lidský počin bylo vymyšlení koše, do kterého mohla žena nashromáždit větší množství plodů a přepravit je na jiné místo.

Myslím, že se postavení žen v mnoha směrech zlepšilo, zejména pak postavení evropských a severoamerických žen je nesrovnatelně lepší než žen v ostatních částech světa. Je nutno také zmínit právo mužů na rovná práva, zejména pak právo otce být součástí života jeho dítěte. Všechna legislativní opatření v této oblasti jsou potřebná, ale myslím si, že pokud se od základu nezmění pohled jednotlivců na postavení žen, budou stále přežívat již zmíněné genderové předsudky.

Proto se snažím v této práci osvětlit, že na základě biologie nelze ospravedlnit odlišné určení ženy. Značnou část práce věnuji genderové socializaci v dětství, protože ta je podstatná pro vytváření genderu. Ve výchově dětí jsou dle mého názoru a vlastní zkušenosti nejvíce vidět stále omílané předsudky. V této souvislosti je zajímavé připomenout, že je to převážně prostředí žen, které je nositelem základní genderové výchovy. Že tedy zejména ženy podporují genderové socializační stereotypy. Je ovšem nutné zmínit, že i přes dobrou vůli některých žen vychovávat své dítě v genderově rovném prostředí, je tlak okolí tak silný, že po čase většina holčiček touží po růžové Barbie a u většiny kluků je jejich agresivní chování vnímáno jako přirozené a v pořádku. Je to podobné jako se sladkostmi pro děti, ať matka či otec zakazují sladkosti plné umělých barviv a stabilizátorů, dříve či později uvidí svou ratolest

s plnou pusou těchto barevných šíleností. Všichni chtějí pro své děti jen to nejlepší, všichni ví, že umělé sladkosti jsou pro zdraví škodlivé, přesto je celá společnost rozdává plnými hrstmi.

Součástí této práce je i popis nejdiskutovanějších genderových problémů, jako je rozdělení rolí v domácnosti, rozdělení péče o dítě, žena v zaměstnání a v politice, násilí páchané na ženách a kult krásy. Každé z těchto témat by si zasloužilo samostatnou práci, proto se snažím o základní popis a o vystižení podstaty problému. Na základě informací získaných při studiu literatury o těchto okruzích jsem následně sestavila dotazník k šetření spokojenosti žen, toto šetření tvoří druhou část této práce.

Na konec jsem chtěla připomenout, že existují ženy, které jsou na samém začátku cesty ke kvalitnímu životu a je potřeba nebýt k těmto skutečnostem lhostejní. Je nutné podporovat snahu Evropské unie či OSN o zlepšení postavení žen kdekoli.

2. HISTORICKÉ PODMÍNKY VZNIKU GENDEROVÝCH STUDIÍ

2.1 První vlna feminismu

Začátek feministického hnutí je ve feministické literatuře umístěn do období od konce 18. století až do 50. let 20. století. Jeho představitelky volaly po přiznání základních práv, které moderní společnost deklarativně přisuzovala „všem lidem“, ve skutečnosti však jen části mužů a vůbec žádné ženě. V základu všech těchto požadavků byl požadavek svobody.

Termín feminismus byl údajně poprvé použit v roce 1895 v recenzi blíže neurčeného časopisu. Pod heslem feminismus je ve Velkém sociologickém slovníku tato definice: „Pojmenování ženského hnutí, vycházejícího z přesvědčení o nevýhodné situaci žen ve společnosti, resp. O jejich horším, ponižujícím postavení (ve srovnání s muži), z potřeby revolvy proti této situaci a víry v možnosti její změny“. (1996 s. 308)

Feminismus je chápán jako označení životního postoje žen usilujících o rovnoprávnost s muži a o nezávislost na mužích. Feminismus je také považován za myšlenkový proud specificky ženského uvažování a uvažování o ženách, jejich pozici ve společnosti, problémech a možnostech. Chápání feminismu zahrnuje i feministickou vědu. Termín se také překrývá s pojmem „ženské hnutí“, což je cílená, organizovaná, systematická činnost, jejímž účelem je prosazování feministických postojů a myšlenek a pomoc ženám v jejich problémech, zejména těch, které vyplývají z jejich nerovného postavení vůči mužům. (VODÁKOVÁ 2003 s. 347)

Začátek feminismu je spojován s osobou angličanky Mary Wollstonecraftovou, která v roce 1792 vydala knihu *Vindication of the Rights of Woman* (Obrana práv žen, česky vyšlo v roce 1904). Mary Wollstonecraftová bývá považována za zakladatelku liberálního feminismu. Nejznámější osobností druhé poloviny 18. století byl Stuart Mill. V roce 1866 předložil návrh na uzákonění volebního práva žen a věnoval se prosazování feministických zájmů.

Ve formě masového hnutí ženy se svými požadavky poprvé veřejně vystoupily za Velké francouzské revoluce, přednesly je Konventu, ten je však nejen vykázal, ale okamžitě sáhl k dalšímu omezení práv žen. Na přechodu od feudální k moderní společnosti došlo totiž k řadě změn, které výrazně ovlivnily postavení žen ve společnosti a celkově upravovaly

postavení obou pohlaví. Došlo k mimořádné polarizaci pohlaví, byl položen základ velmi rozdílné biografie muže a ženy, a to v rámci jedné a téže společenské vrstvy. (VALDROVÁ a kol. 2004 s. 170-172)

Ve feudálním zřízení byla práce ženy a muže stejně důležitá, ekonomicky měli takřka stejné postavení. Muž i žena pracovali kolem domu, péče o děti byla zajišťována členy rodiny, kteří nezvládali těžkou zemědělskou práci, prarodiči nebo staršími dětmi. Politická rozdílnost byla dána příslušenstvím ke stavu, nikoli rodu.

Na počátku 19. století vzniká moderní společnost dána mimo jiné novými občanskými zákoníky. V roce 1804 vchází v platnost Napoleonův zákoník (code civil), který je předlohou pro další zákony. V našem prostředí je uplatňován Všeobecný občanský zákoník z roku 1811. Výňatky z tohoto zákoníku:

- manžel je povinen manželku živit
- manželka má právo požívat manželova stavu – po společenském žebříčku se tedy pohybuje ne vlastní prací, ale sňatkem
- manželka je na úřadech zastupována manželem
- otec rozhoduje o výživě a výchově dětí
- manželka je povinna poslouchat manželovy příkazy
- majetková práva má pouze manžel
- při rozluce nesmí žena vychovávat chlapce staršího 4 let či dívku starší 7 let, děti pak automaticky přecházejí do péče otce
- po smrti manžela nemůže být žena jedinou poručnicí dětí, musí se najít spoluporučník

Muž byl chápán jako autonomní osobnost, svobodně se rozhodující a nikomu se nepodřizující, pro ženu platil úplně opačný model. Místo ženy je v domácnosti, musí se podřizovat svému okolí a pro svou roli se vzdát vlastní seberealizace.

Měřítkem všeho začaly být peníze. Vzhledem k tomu, že muž vykonával práci, za kterou byl placen, žena zůstala bez příjmů a byla chápána jako závislá na muži. V důsledku stále složitějších pracovních postupů se muž více učí. Muži se také více učí pohybovat ve veřejném životě, ženy jsou naopak stále více izolovány, nemají možnost vyvíjet se osobnostně a nemají šanci porozumět společnosti. Dochází k přísné separaci veřejné a soukromé sféry. Žena a muž jsou chápáni jako odlišné bytosti a je jim utvářen i odlišný životní program. (VALDROVÁ a kol. 2004 s.171)

Zmíněný zákon o rodině pohlížel na ženu jako na nesvéprávnou. Proto je potřeba si uvědomit, že boj sufražetek nebyl zaměřen pouze na získání volebního práva, ale šlo o uznání svéprávnosti a občanského statusu ženy.

Koncem 19. století se začíná o emancipaci žen mluvit i v české společnosti. Zásadními tématy byla ženská vzdělanost a zaměstnanost. Mezi nejznámější osobnosti patřili Karolína Světlá, Eliška Krásnohorská, Terezie Nováková, Vojtěch Náprstek. V této době vzniká ženský výrobní spolek a gymnázium Minerva. (HORSKÁ 2003 s. 315 – 322)

V 18. století společnost uznávala, že ženy a muži jsou stejně inteligentní, avšak v polovině 19. století bylo již na ženy pohlíženo jako na méně inteligentní, závislé, neschopné se o sebe postarat, pasivní a podřízené. Moderní polarizace rolí vešla do praxe. Polarizace pohlaví je poměrně nová záležitost. Moderní doba měla nové ideály, ty však byly realizovány pouze po mužské linii. Právě na toto reagovalo ženské hnutí. Ženskému hnutí v žádném případě nešlo o bourání věky zaběhnutého společenského řádu, šlo o získání svéprávnosti uznáním volebního práva pro ženy, práva na majetek a vzdělání.

První vlna feminismu končí kolem roku 1930. Byly splněny základní požadavky (majetková práva, právo na vzdělání, volební právo). Dalším důvodem utlumení ženských aktivit byl nástup fašismu, který způsobil odvrácení pozornosti žen na boj proti fašismu a vyrovnání se s jeho následky.

Období od 30. let 20. století až do 60. let 20. století bylo obdobím určité stagnace. Avšak v tomto období došlo k výraznému zlepšení postavení žen. Ve 30. letech dochází k nárůstu počtu vysokoškolsky vzdělaných žen. Za 2. světové války se ženy osvědčily i ve veřejném životě. V tomto období vychází literární díla významné feministické autorky Virginie Woolfové: *K majáku*, *Vlastní pokoj*, *Tři guineje*, *Zabít domácího anděla*. (VALDROVÁ a kol. 2004 s. 176)

2.2 Druhá vlna feminismu

Druhá vlna feminismu je ve feministické literatuře chápána jako ucelená etapa od 50. - 60. let 20. století do 80. - 90. let 20. století. Za počátek této etapy je považováno vydání knihy od Simon de Beauvoirové s názvem *Le deuxième sexe* (Druhé pohlaví, česky vyšla v roce 1967) v roce 1948. Druhá vlny se odvrací od liberalismu a přichází s radikálním feminismem. Toto označení se ujalo především díky silným protestním projevům žen, hlavně proti sexuálnímu obtěžování. Některé příliš radikální názory vedly k obranné reakci a vznikl maternalistický feminismus. V 80. letech se z radikálních i umírněných poloh formuje

kulturní feminismus. V 80. letech se také aktivizují feministické proudy v křesťanských náboženstvích a v judaismu. Feministické myšlenky se také dostávají na půdu univerzit, kde vznikají ženská (rodová) studia – gender studies. Významný rozdíl mezi první a druhou vlnou je především v ideovém obsahu a cílech. (HORSKÁ 2003 s. 315 – 322)

První vlna světového feminismu byla poměrně samozřejmou součástí českého života v předkomunistické době, české feministky byly aktivně zapojeny do mezinárodních sítí, vývoj druhé vlny nás zcela minul, neboť začal a nejmohutněji se rozvinul v době, kdy u nás vládl komunistický režim. Druhá vlna přinesla nová témata, které dalekosáhle rozpracovala, a teoretické přístupy, s nimiž se odborná česká veřejnost stále ještě seznamuje jen velmi pomalu, laická nepatrně. V druhé vlně jsou významné zejména díla amerických feministek.

2.3 Třetí vlna feminismu

Období posledních 10 - 20 let 20. století až do současnosti je označováno za třetí vlnu feminismu. V tomto období již feministky staví na právech ve společnosti již prosazených. Dále upevňují a prosazují odpovídající institucionální struktury. Výzkumné aktivity se přesouvají k tématu genderu, ke srovnávání mužů a žen, ke zkoumání jejich vzájemného vztahu. V této souvislosti se hovoří o postmoderním feminismu. Toto období je charakteristické názorovou různorodostí.

V ČR se třetí vlna uplatňuje již od 90. let 20. století a to hlavně objevením a prosazováním konceptu genderu. Vzhledem k vývojové mezeře způsobené komunistickou izolací se v Čechách třetí vlna mísí ještě s názorovými proudy z druhé vlny. Typická je obhajoba feminismu jako takového a prosazování feministických myšlenek v politických strukturách. Radikální proudy druhé vlny se ovšem v českém skeptickém a konzervativním prostředí skoro vůbec nevyskytují. Postmodernistické myšlenky feminismu k nám začínají pronikat až v současné době.

3. BIOLOGIE A GENDER

3.1 Biologická rozdílnost

Biologie je základem pro zkoumání diferenciací mezi pohlavími a důsledků této diferenciací v oblasti sociální. Slovo sex je z angličtiny do češtiny překládáno jako pohlaví, pohlavní, sex, sexuální chování. Slovo sex má dva významy. Jednak značí rozdíly mezi pohlavími (mužské a ženské) a dále značí způsoby chování připisované mužskému či ženskému pohlaví. Muž a žena zdaleka netvoří dvě oddělené kategorie. Naopak, mají stejnou základní stavbu těla a také anatomické rozdíly mezi nimi jsou více zdánlivé než skutečné. (OAKLEYOVÁ 2000 s. 22)

Předpoklad, že biologie je zodpovědná za to, kým jsme sociálně i fyzicky, je pro nás zjevně velice přitažlivý. Je to velice populární způsob, jak vysvětlit mnohé rozdíly, které pozorujeme mezi muži a ženami. (RENZETTI, CURRAN 2003 s. 61) Často dochází k tomu, že nejen široká, ale i odborná veřejnost vysvětluje rozdíly mezi pohlavími čistě na základě „přirozených“ nebo biologických rozdílů mezi muži a ženami a neuvědomuje si, že biologická a sociální dimenze se nachází ve vzájemné interakci. Pak tedy stále přežívá rozdělení práce, psychologických vlastností a rodinné povinnosti na „jeho“ a „její“ na základě domnělého „tvrdého diktátu přírody“. Takto je zvýhodněna dominantní skupina a zamlžuje se nerovné uspořádání. Tavris tvrdí, že: „v ženské a mužské přirozenosti neexistuje nic esenciálního, tj. univerzálního a neměnného.“ (Tavris In Renzetti, Curran 2003 s. 62)

3.2 Geny a chromozomy

Pohlavní rozmnožování je pro daný druh z genetického hlediska výhodné, protože nestejnost genetické informace zajištěná odlišným jedincem eliminuje genetické mutace. Historickým příkladem je rod Habsburků, u kterého se vyskytovalo mnoho dědičných nemocí způsobených stále se opakujícími manželskými svazky mezi velice blízkými příbuznými, čímž vznikla genetická nerůznorodost jejímž důsledkem jsou zmíněné genetické mutace.

Genetický materiál přináší do procesu rozmnožování muž i žena. Pohlaví dítěte však určuje muž. Vajíčka obsahují pouze chromozom X, spermie mají buď chromozom X nebo Y. Oplodní-li vajíčko spermie s chromozomem Y, bude z něj tedy chlapec. Pokud vajíčko

oplození spermie s chromozomem X, narodí se děvče. O pohlaví je tedy rozhodnuto v momentu početí, avšak do šestého týdne prenatalního vývoje jsou vnější pohlavní znaky u každého plodu shodné. Každý jedinec má do šestého týdne prenatalního života stejný soubor trubice, od sedmého týdne prenatalního života se u dívek začnou dále vyvíjet pouze ženské trubice (Mullerův vývod) a vnější genitálie a podobně u chlapců se dále vyvíjí pouze mužské trubice (Wolffův vývod) a příslušné mužské vnější genitálie. (RENZETTI, CURRAN 2003 s. 23)

3.3 Hormony

Termín hormony zahrnuje všechny produkty žláz s vnitřní sekrecí (hypofýzy, nadledvinek, štítné žlázy, slinivky břišní, vaječníků a varlat). Do osmi až deseti let věku dítěte produkuje organismus jen malé množství pohlavních hormonů. V pozdějším věku se u obou pohlaví produkce hormonů zvyšuje. V pozdějším věku se produkce hormonů snižuje jak u žen a tak u mužů. Muži i ženy produkují jak mužské tak ženské hormony, jejich poměrné množství se u různých jednotlivců velmi liší, nelze tedy na základě hladiny hormonů mluvit o mužství či ženství. Základní funkcí pohlavních hormonů je zajistit vývoj těla v souladu s chromozomálně určeným pohlavím a zajistit tak reprodukci. (OAKLEYOVÁ 2000 s. 26 - 27)

K diferenciaci pohlaví v šestém týdnu prenatalního vývoje pravděpodobně dochází vlivem hormonů vázících se na daný chromozom. Chromozom Y přináší hormony nazývané androgeny. Chromozom X s sebou nese hormon estrogen. Působením těchto hormonů na embryo pak dochází k diferenciaci pohlaví. Jinou alternativou pro vývoj ženského plodu je nepřítomnost androgenů. Avšak odpověď na otázku, proč se indiferentní pohlaví embrya v šestém týdnu prenatalního vývoje začne vyvíjet v mužský či ženský plod, není dosud vědcům zcela zřejmá. (RENZETTI, CURRAN 2003 s. 62 – 64)

3.4 Chromozomální abnormality

Další otázkou je, zda chromozomy a hormony mají, mimo vliv na pohlavní diferenciaci, vliv i na odlišnost v chování a osobnostní rysy jednotlivých pohlaví. K odpovědi na tuto otázku nám může napomoci zkoumání chování jedinců s odlišným počtem a typem chromozomů. Renzetti a Curran (2003 s. 64) vysvětlují: “K chromozomálním abnormalitám

může dojít již před oplodněním vajíčka v průběhu tvorby spermatu, což může vést k tomu, že se narodí jedinec s abnormálním spárováním pohlavních chromozomů. Během tvorby spermatu se chromozomy dělí a duplikují ve dvoustupňovém procesu, který se nazývá meióza. Dochází ke tvorbě dvou typů spermií – těch, které nesou chromozom Y, a těch, které nesou chromozom X. Někdy ale dojde k chybnému dělení spermií – k problému, který se nazývá nondisjunkce. Pokud dojde k nondisjunkci během prvního meiotického dělení, vytvoří se dva druhy spermií: spermie, které obsahují chromozom X i Y, a spermie, které neobsahují ani jeden typ chromozomů. Pokud jeden z těchto typů spermií oplodní normální vajíčko, dítě se narodí s chromozomální kombinací XXY nebo XO. Pokud k nondisjunkci dojde během druhého meiotického dělení vytvoří se tři typy spermií: XX, YY a takové, ve kterých nebudou žádné pohlavní chromozomy. Vajíčka oplodněná takovými spermii se budou vyvíjet jako XXX, XYY nebo XO.“

3.4.1 Turnerův syndrom

Jedinci trpící tzv. Turnerovým syndromem mají chromozomy XO. Nevytvářejí pohlavní hormony, jsou vychovávány jako dívky, protože jejich vnější pohlavní orgány vypadají spíše jako ženské. Renzetti a Curran uvádějí, že výzkum těchto žen ukazuje, že i přes nepřítomnost pohlavních hormonů vykazují tyto ženy extrémní femininitu v chování a ve vlastnostech.

Dále uvádějí, že toto chování nemá žádný biologický základ. Jedním z možných vysvětlení je, že rodiče těchto jedinců se rozhodli pro intenzivní femininní socializaci svých dětí. (RENZETTI, CURRAN 2003 s. 67)

3.4.2 Klinefeltův syndrom

Klinefeltovým syndromem trpí jedinci s chromozomální kombinací XXY. Tito jedinci vypadají spíše jako muži, avšak v období puberty se jim zaoblují boky a může dojít k růstu prsů. Nedochozí u nich k tvorbě spermatu a k růstu ochlupení a vousů. Tito muži mají tendence chovat se stydlivě neprojevují zájem o ženy a sex. Většina vědců uvádí, že tito muži se neliší co do emocionálních a sociálních vlastností od mužů s chromozomální kombinací XY. (Hoyenga a Hoyenga In Renzetti, Curran 2003 s. 67)

3.4.3 Syndrom XYY

Syndrom XYY je obecně spojován s větší agresivitou. Přítomnost přebytečného chromozomu Y vede k vylučování vyšších hladin testosteronu. Hormon testosteron byl zkoumán na zvířatech, u kterých se v závislosti na podání testosteronu vyskytovala větší netrpělivost a agresivita. U lidí však tento jev nebyl nikdy zkoumán a tedy nebyl nikdy potvrzen. Avšak přesto, že byl zjištěn poměrně velký počet mužů trpících syndromem XYY v institucionální péči a ve vězení, další výzkumy nepotvrdily přítomnost agresivity u těchto mužů. Naopak muži trpící syndromem XYY jsou vězněni pro drobné majetkové delikty a ve srovnání s muži s chromozomy XY jsou spíše méně agresivní. Možnou příčinou častějšího střetu se zákonem může být jejich nadprůměrná výška. Mohou být a priori pokládáni za nebezpečné, což vede k předsudečnému chování v rámci jejich vyšetřování. Další možnou příčinou časté institucionalizace může být nižší inteligence, která provází syndrom XYY. (RENZETTI, CURRAN 2003 s. 67)

3.4.4 Syndrom deficience DHT

Jednou z hormonálních poruch vznikající v prenatálním vývoji je syndrom deficience DHT. Jedinci s touto poruchou se rodí s normálním mužskými vnitřními pohlavními orgány, avšak vnější pohlavní orgány jsou ženské. Vzhledem k přítomnosti varlat dochází v pubertě k produkci vysokých hodnot testosteronu, a tím i ke změně vnějších genitálií z ženských na mužské. Tito jedinci jsou do věku 12 let vychováni jako dívky, v pubertě dojde k přeměně pohlaví a dále pak tito jedinci žijí jako muži. Imperato-McGinley se svými kolegy a kolegyněmi uvádí, že tito jedinci nemají problém se změnou identity. (Imperato-McGinley In Renzetti a Curran 2003 s. 71)

Avšak Herdt a Davidson tento závěr i celý výzkum zpochybnili. Vnesli otázky, do jaké míry byli tito jedinci vychováni jako normální dívky před pubertou. Existuje řada důkazů, že již při narození byly označeny za „jiné“ či „zvláštní“ a podle toho s nimi bylo zacházeno. (Herdt a Davidson In Renzetti a Curran 2003 s. 72)

3.5 Závěr

Pro uvažování o lidském genderu nám chromozomální a hormonální abnormality ukazují, že pohlaví ani gender nejsou dichotomické. Nelze tedy mluvit o mužském či

ženském pohlaví; o pohlaví lze mluvit jako o pohlaví chromozomálním, hormonálním, gonádovém či genitálním. Výše zmíněné příklady ukazují, jak často může docházet k inkonsistencím.

Antropologové se ve své práci setkávají s kulturami, které neznají pouze dvě pohlaví nebo dva gendery. Pro tyto kultury existuje více genderů, které se dokonce mohou v průběhu života jedince měnit. Jak je patrné, biologie má svou roli ve vytváření genderové identity, není to však jediný tvořivý element. Při pohledu na utváření genderu musíme vždy uvažovat o interakci biologie a prostředí.

Měli bychom přestat přemýšlet o pohlaví jako o jednodimenzionální vlastnosti se vzájemně se vylučujícími polaritami. Podobně tak gender není dichotomní. Gender zahrnuje široké spektrum postojů, chování a společenských očekávání, které v průběhu života získáme prostřednictvím interakce s druhými lidmi a na základě zkušeností získaných v jiném prostředí. (RENZETTI, CURRAN 2003 s. 73)

4. GENDEROVÁ SOCIALIZACE V DĚTSTVÍ

4.1 Socializace obecně

Ve Velkém sociologickém slovníku je pod heslem socializace tato definice:“ Socializace je komplexní proces, v jehož průběhu se člověk jako biologický tvor stává prostřednictvím sociální interakce a komunikace s druhými sociální bytostí schopnou chovat se jako člen určité skupiny či společnosti. Socializace spočívá v osvojování hodnot, norem a způsobů jednání srozumitelných a platných v dané kultuře či subkultuře.“ (1996 s. 1012)

Socializace je součástí učení, k němuž dochází v rámci mezilidské interakce. Lze předpokládat, že dítě je pro takový kontakt vybaveno vrozenými dispozicemi. Vrozená je základní aktivita. Dítě v kojeneckém věku se chová tak, aby vyvolalo nějakou reakci. Dítě svými projevy stimuluje dospělé ke specifickému chování. Další vývoj pak závisí na zkušenosti. Zkušenost je specifická sociální stimulace. Dítě přichází na svět s vrozenou dispozicí preferovat podněty sociálního charakteru. (VÁGNEROVÁ 2000 s. 56)

V batolecím věku dítě získává různé role. Tyto role vyjadřují jeho hodnocení, ale i očekávání a požadavky jiných lidí. Tím je vývoj každého dítěte do jisté míry sociálně determinován. Role chlapce, dívky, prvorozeného, prvorozené, zdravého, zdravé apod. lze definovat jako komplex očekávaného chování, v němž je zdůrazněn význam určitých kompetencí, jiné schopnosti nejsou v tomto smyslu považovány za tak důležité. Takové očekávání bude určité projevy dítěte stimulovat a jiné potlačovat.(VÁGNEROVÁ 2000 s. 91)

Dítě předškolního věku má již celou řadu sociálních rolí. Velký význam začínají mít sociální role uplatňované mimo rodinné prostředí. Je to především role uprostřed dětské skupiny. Klíčová je pak i gender role, kterou dítě vnímá již od 18 měsíců, ale v předškolním věku se dále zpřesňuje a diferencuje. (VÁGNEROVÁ 2000 s. 119)

První věcí, která rodiče zajímá u novorozence, je jeho pohlaví. I přesto, že několik dnů staré děti nejsou skoro vůbec rozdílné, jejich fyzický vzhled je na první pohled stejný, jejich míry se také nijak neliší v rámci pohlavních rozdílů, ani jejich chování nemá specifika dle pohlaví, mluví rodina o novorozeném chlapci jako o silákoví s velkýma ručičkama a nožičkama a o novorozené dívce jako o líbezná, jemná a krásná. Takové jsou obecně přijímané genderové stereotypy, které se promítají do očekávání vztahujících se k chování

dětí. Hned po narození je každému dítěti připsán určitý gender. Otázka, kterou se budeme dále zabývat je, jak se na základě zkušeností podmíněných kulturou vyvíjí maskulinita a femininita chování, postoju a rolí; jak se genderově podmíněná očekávání přenášejí na děti skrze socializaci.

4.2 Genderová socializace

Genderová socializace má podobu vědomého úsilí, které posiluje genderová očekávání explicitními tresty či odměnami. Chlapec, který brečí, může často slyšet, že chlapy nebrečí, brečí jen „ženský“. Genderová socializace probíhá však i jemnějšími signály. Jsou to skryté způsoby jednání mezi dospělými a mezi dospělými a dětmi. Je to však i dětské oblečení, hračky, interiér dětských pokojů a dětská literatura. Genderová socializace probíhá i mezi dětmi navzájem, implicitně i explicitně, vzájemnou interakcí. (OAKLEYOVÁ 2000 s. 93)

Matky (záměrně zde neuvádím i otce, protože v dosavadních výzkumech hrály vždy matky hlavní roli ve výchově dětí, o děti, o které se převážně starali otcové nebyli zatím zkoumány v dostatečné míře) se od narození chovají jinak k chlapcům a jinak k dívkám. H. A. Mosse uvádí, že matky chovaly tři týdenní chlapce o 27 minut déle než stejně staré dívky. Chlapci v tomto vzorku spali méně než dívky a byli neklidnější. Možným vysvětlením jsou větší komplikace při těhotenství a porodu chlapců a s tím související chronická vzrušivost. (Mosse In Oakleyová 2000 s. 131)

Avšak další výzkumy ukázaly, že u dětí, které byli ve stejnou dobu vzhůru, stejně dlouho nebo krátce plakali, ve stejnou dobu spaly, matky více stimulovaly chlapce. Toto je přímý důkaz, že matky mají tendenci podněcovat rozdílné chování chlapců a dívek. Bez ohledu na důvod větší vzrušivosti chlapce matka tuto vlastnost svou reakcí rozvinula a posílila. Rozdílné stimulace v ranném dětství pak mohou vysvětlovat rozdíly v mužském a ženském chování v dospělosti. (OAKLEYOVÁ 2000 s. 132)

Je zřejmé, že děti jsou vystaveny genderovým signálům již v útlém věku. Dítě ve věku osmnácti měsíců dává přednost hračkám v souladu s genderovými stereotypy. Dvouleté dítě si plně uvědomuje svůj gender. Ve věku tří let děti začínají hodnotit vlastnosti a chování dle genderových stereotypů.

4.3 Vědecké teorie o osvojování genderu

4.3.1 Psychoanalytická teorie

Zástupcem psychoanalytické teorie o přijímání genderu v dětství je Sigmund Freud. Freud pojmenoval svojí teorii teorií identifikace.

Freud rozděluje dětství na tři stadia osobnostního vývoje. V prvních dvou, orálním a análním, se chlapci a dívky od sebe v chování a prožívání neliší. Ve věku čtyř let začíná u dětí stadium falické. V tomto období začíná diferenciací mezi chováním a vnitřním prožíváním mezi chlapci a dívkami. Freud předpokládá, že všechny děti se soustřeďují na matku, která je vychovává a tráví s nimi převážnou část času. K identifikaci začíná docházet na základě uvědomění si odlišnosti vlastních genitálií od opačného pohlaví. Identifikace probíhá u chlapců a dívek odlišnou cestou.

U chlapců dochází ke stavu, který Freud nazývá kastráční úzkostí. Chlapci začínají otce vnímat jako soka ve vztahu k matce. Když si však chlapec uvědomí svou pohlavní odlišnost od dívek, začne si myslet, že dívky byly kastrovány a začne se bát, že bude také kastrován, pokud nepřestane na otce žárlit. Chlapci vnímají svého otce jako silného s mocí kastrovat své soupeře. Aby tomuto osudu unikli, přestanou s ním soupeřit a naopak se snaží svému otci připodobnit. Chlapec se tak se svým otcem ztotožňuje a vstřebává jeho vlastnosti a způsoby chování.

Dívka, která spatří mužské pohlavní ústrojí, dochází k závěru, že byla kastrována a začne mužům závidět. Začne mít pocit nedokonalosti a začne všemi ženami pohrdat, protože sdílí společně s ní její znetvoření. Začne obdivovat otce a svou lásku k němu realizuje skrze matku. Začne se s ní ztotožňovat. Motivem identifikace u dívek je závist penisu. Dívky si myslí, že penis mohou získat skrze pohlavní styk s mužem nebo porozením dítěte, zejména pak dítěte mužského pohlaví. (Freud in Renzetti, Curran 2003 s. 94- 95)

Freudova teorie je však proces, který se odehrává nevědomě, při jeho zkoumání musíme tedy spoléhat na subjektivní pocity a vzpomínky zpovídáného člověka. Není tedy možné tuto teorii ověřit na základě vědeckých objektivních zjištěních. Freud také popisuje genderové vzorce chování získané v dětství jako neměnné. Nebere v úvahu, že člověk své genderové postoje dokáže měnit na základě nových situací a měnících se společenských modelů. Mnoho Freudových následovníků jeho teorii kritizovalo a kritizuje. (RENZETTI, CURRAN 2003 s. 96 – 98)

4.3.2 Teorie sociálního učení

Teorie sociálního učení se zakládá, na rozdíl od psychoanalytické teorie, na empiricky pozorovatelných událostech. Tato teorie je postavena na principech, které čerpají z psychologického směru označovaného behaviorismus. Je to princip posilování a princip nápodoby nebo jinak, modelování. Posilování je založeno na principu odměny a trestu. Odměna způsobí opakování žádoucího chování, trest pak snižuje četnost nežádoucího chování v budoucnu. V osvojování genderových rolí to pak funguje tak, že pokud dívka chce koupit nákladní auto, rodiče reagují nelibě s tím, že auta jsou pro kluky. Stejně tak chlapec, který si bude chtít obléci sukni, se setká s nelibostí ze strany rodičů. Pokud dívka projeví zájem o úklid domácnosti bude pochválena za svou píli, chlapec, který sestaví bojové vozidlo ze stavebnice, bude považován za šikovného konstruktéra. Princip posilování se také mimo přímý způsob odehrává nepřímo, pouhým pozorováním chování jiných.

Podobně pak funguje princip modelování. Děti napodobují chování jiných lidí a jsou za to adekvátně odměňovány nebo trestány.

Teorie sociálního učení předpokládá, že děti napodobují sobě pohlavně stejné osoby. Právě nápodoba vzorů stejného pohlaví se setkala s kritikou. Spíše se jeví, že děti ani tak nenapodobují osoby stejného pohlaví, jako spíše osoby mocné. Tato skutečnost naznačuje, že děti mají určité vědomí genderu nezávisle na tom, které získávají modelováním. Další připomínkou kritiků je to, že pokud děti napodobují osoby stejného pohlaví, musí se tyto osoby chovat adekvátně svému genderu.

Jednou z dalších kritizovaných skutečností teorie sociálního učení je, že bere děti pouze jako pasivní příjemce, socializace je chápána jako jednosměrný proces, přitom děti samy aktivně vyhledávají informace a vyhodnocují je. (RENZETTI, CURRAN 2003 s. 98 - 100)

4.3.3 Kognitivně vývojová teorie

Představiteli kognitivně vývojové teorie jsou Jean Piaget a Lawrence Kohlberg. Základním předpokladem jejich teorie je, že děti se učí genderu v rámci svých rozumových snah nalézt řád ve světě, který je obklopuje. Děti hledají smysl veškerých informací, které přijímají pozorováním okolního světa a interakcí s ním. Velmi malé děti hledají ve hmotném a sociálním světě vzorce. Pořadající kategorie, které si děti takto vytvářejí se nazývají

schémata. Děti prý mají k hledání vzorců přirozený sklon. Jakmile takové vzorce objeví, začnou si v souladu s nimi utvářet představu o vlastním já.

Druhý princip porozumění děti okolnímu světu je určen stupněm mentální vyspělosti. Podle Piageta mají děti ve věku osmnácti měsíců až sedmi let sklon ke konkrétnosti v myšlení. A právě pohlaví je snadno rozpoznatelná a stabilní kategorie. Děti tuto kategorii vztahují na sebe, vymezují se podle ní a uspořádávají podle ní svou identitu. Poté ji začínají vztahovat na ostatní osoby a následně hodnotit chování lidí jako genderově přiměřené. (RENZETTI, CURRAN 2003 s. 100 - 102)

Kritika této teorii vyčítá, že bagatelizuje zásadní úlohu, kterou hraje v genderové socializaci kultura. (Bem In Renzetti, Curran 2003 s. 102) Ve světě existuje daleko více osobních kategorií se snadno rozpoznatelnými fyzickými znaky, děti však kladou důraz právě na pohlaví, nikoli protože jde o kategorii přirozenou, ale protože v kultuře dané společnosti jsou právě pohlavní rozdíly zdůrazňovány. Tato kritika se zakládá na předpokladu, že dosud prováděné exaktní výzkumy pracovaly převážně s bělošskými středostavovskými dětmi. Do výzkumů nebyly ve větší míře zahrnuty černošské, hispánské děti ani děti přistěhovalců, děti z východní Evropy, natož pak děti africké nebo asijské.

4.3.4 Teorie „optických skel“

Tvůrkyní této teorie je Sandra Lipsitz Bem, která předpokládá, že kultura každé společnosti se sestává ze souboru skrytých předpokladů. V každé společnosti je daný úzus o jednání, myšlení, cítění, oblékání apod. Tyto předpoklady jsou přítomny v jednotlivcích i ve společenských institucích. Tyto předpoklady také přecházejí z generace na generaci jako dědictví. Soubor těchto předpokladů zakládá systém, který Bem nazývá „optickými skly kultury“.

Genderová „optická skla“ mají tři základní pilíře: genderová polarizace, androcentrismus a biologický esencialismus. Genderovou polarizaci lze vysvětlit jako bytostný rozdíl mezi muži a ženami, tento rozdíl je jeden z hlavních principů uspořádání společnosti. Androcentrismus je představa, že muži jsou nadřazeni ženám. Žena je v každém kontextu chápána jako „ta druhá“, muž je „ten první“. V rámci mužské moci je i svět viděn jejich očima a ženy jsou poměřovány v intencích mužského „normálu“. Biologický esencialismus pak slouží k legitimizaci a racionalizaci genderové polarizace a androcentrismu.

Bem se soustřeďuje na metasdělení o genderu, nepojímá dítě stejně jako kognitivně vývojová teorie, jako pasivního příjemce, ale domnívá se, že dítě je schopno přijímat kulturní

signály proto, že v okolním světě samo aktivně vyhledává stabilní vzorce. Bem zdůrazňuje, že definice pohlaví, kterou člověk v dětství přijímá je povahy sociokulturní (účes, oblečení atd.) nikoli biologické (genitálie). (Bem in Renzetti, Curran 1993 s. 136 - 142)

Jako řešení nerovného rozpoložení moci na základě androcentrismu lze navrhnout úplnou proměnu kulturního vědomí na základě individuálních rozdílů a rozmanitosti jednotlivců v rámci skupin. Toho lze dosáhnout revizí výchovy dětí, avšak tato snaha se kritikům této teorie zdá být nemožná, protože rodiče, ať se snaží sebevíce, jsou vychováni ve společnosti s genderově nerovných zřízení a nelze tedy na děti přenášet nic jiného, než je v dané společnosti zaběhnutý stereotyp. (RENZETTI, CURRAN 2003 s. 105 - 106)

4.4 Čtyři procesy genderové socializace

Podle Ruth Harleyové si malé děti neosvojují genderovou roli verbálně ani disciplinárně, ale kinesteticky. Základem jsou čtyři procesy: socializace manipulací, prostřednictvím zaměřování pozornosti na určité objekty, verbální pojmenovávání a vystavení činnosti.

Příkladem socializace manipulací je, že matka obléká svou dceru do šatiček, češe jí a parádí. Tento manipulační proces má trvalý efekt, protože dívka přijímá matčin pohled na sebe sama.

Příkladem procesu zaměřování pozornosti na určité objekty je předkládání hraček rozlišených podle pohlaví, dívky jsou odměňovány radostnou reakcí rodičů při hře s panenkami, chlapci při hře s autem.

Výroky typu „jsi zlobivý kluk“, „jsi hodná holčička“ vedou k utváření vlastní identity. I tento příklad verbálního pojmenování je genderově podmíněn.

Posledním procesem je aktivita. Chlapci i dívky se setkávají s tradičními mužskými a ženskými činnostmi. Dívky i chlapci jsou od malička podněcovány k domácím pracem, avšak záhy podněcování chlapců slábne, kdežto s přibývajícím věkem u dívek sílí. Domácí práce jsou v pozdějším věku dítěte představovány jako součást ženské genderové role. Chlapcům z uvedeného příkladu zbyde za povinnost vynášení odpadkového koše, avšak i tato práce naznačuje celoživotní zaměření mužské genderové role směrem ven. (OAKLEYOVÁ 2000 s. 131-134)

5. GENDEROVÁ PROBLEMATIKA V ŽIVOTĚ

5.1 Rodina

Rodina a rozdělení rolí v rodině je jedním z velice diskutovaných genderových témat. V rodině se setkáváme s nerovným rozdělením péče o děti a domácnost, setkáváme se s rodinným násilím, problematické je pojetí živitele rodiny. V této kapitole se snažím popsat historii vývoje rozdělení rodinných rolí, dále se pokouším o reflexy vývoje rozdělení rolí v dnešních rodinách.

Je nutné si v souvislosti s touto kapitolou uvědomit, že rodinné chování a chování jednotlivých členů rodiny není zcela zjevné, nelze kvantifikovat rodinné pocity, lidé si totiž navzájem nesdělují subjektivně míněné a prožívané postoje a motivy. Postoj, motiv, názor jsou pojmy s duchovním obsahem, nelze je poznat ve smyslu poznání přírodních věd. Dále je nutné připomenout, že rodina, stejně jako společnost, není ustálený předmět. Rodina je pro svůj duchovní náboj něčím velmi těkavým, stále se rozvíjejícím a měnícím organismem.

5.1.1 Rozdělení rolí v rodině v historii

Rodinné uspořádání našich předků se nazývá tradiční nebo stavovské či preindustriální v protikladu dnešní moderní, občanské, industriální rodině. Rodina je historicky relativním, proměnným útvarem dána obecně kulturními poměry, je vždy ve své podobě a strukturovanosti určena dobově specifickým systémem hodnot. (HORSKÝ, SELIGOVÁ 1996 s. 6)

V 16.–18. století, v období, ve kterém označujeme uspořádání rodiny jako tradiční, se pojem rodina v dnešním slova smyslu nevyskytoval. Dnes pod pojmem rodina automaticky rozumíme otce, matku a jejich potomky, popřípadě další blízké příbuzné. Ve středověku se vyskytuje pojem „familia“, ale označuje spíše služebnictvo. V polovině 17. století je znám pojem „pater familias“ popřípadě „mater familias“, avšak tyto pojmy označují vedle příbuzných této osoby i další nepříbuzné osoby (děvečky, pacholky, podruhy apod.). Začlenění do rodinného kruhu se dělo nejenom narozením do rodiny, ale i přijetím do čelední služby. Čeleď byla hospodáři a hospodyní podrobena jakožto autoritě rodičovské. Skutečnost, že zaměstnanecké svazky byly překryty svazky rodinnými, byla důležitým zdrojem stability tradiční společnosti. Teprve až nástupem tovární výroby došlo k disociaci rodiny a podniku. (HORSKÝ, SELIGOVÁ 1996 s. 19 - 21, 89)

A jak vypadalo rozdělení rolí ve středověku? Lze říci, že ženino místo bylo „uvnitř“, žena byla strážkyní a tvůrkyní domova. Žena tvořila a udržovala domov pro muže a děti, vzhledem k důležitosti její funkce jí byla prokazována také náležitá úcta. Je nutné si totiž uvědomit zásadní rozdíl mezi slovy domov a domácnost. Z role tvůrkyně „tepla domova“ se stala role pečovatelky o domácnost, což je silné podcenění důležitosti ženiny funkce.

Muž měl na starosti záležitosti „vně“. Ve středověku nebyl znám pojem zaměstnání v dnešním slova smyslu. Středověký muž byl buď zemědělec nebo se živil řemeslem. Byl-li zemědělec, byla jeho činnost konzistentně zabudována do jeho života, dodržoval cyklus roku. Po řemeslníkovi nikdo nechtěl, aby práci věnoval určitých osm hodin denně, když bylo potřeba naštípat dříví, šel a práci přerušil. Celkově se rytmus rodiny přizpůsoboval tomu, co bylo právě za potřebí. (VODÁKOVÁ 2003 s. 83 - 85)

Jinde Vodáková píše: „S pravidelnou pracovní dobou se otevřely nesmírné propasti. Přirozený cyklus práce a odpočinku byl porušen, zaměstnaný člověk přestal být vázán vegetačním cyklem roku, naopak jím vázán být nesměl. Ukázalo se, že pro polovinu lidstva je tento nový systém neakceptovatelný.“ A dále pokračuje: „My ženy jsme ten přechod z přirozeného cyklického času do času lineárního, který má úplně jiný rytmus, prostě nezvládly. A ber jak ber, pro mužskou polovinu lidstva je to důkaz neschopnosti.“ (2003 s. 86)

Moderní rodina nahradila v Evropě tradiční tím, že ji postavila na nový normativní základ. Nešlo již pouze o předávání mezi generacemi, nešlo jen o to, jak spolu přežít, ale o to, jak spolu žít.

Na počátku devatenáctého století stále přetrvávala představa, že rodinné uspořádání koresponduje s přírodními zákony, odtud pak vyrůstá požadavek, muž je hlavou rodiny. Je však zajímavé, že právě v této době se rodinné uspořádání jednotlivých rodin začíná lišit. V devatenáctém století již nelze dále mluvit o manželství jako o závazné instituci uznávané bezvýhradně celou společností. V chudých čtvrtích velkoměst a v okolí továren vznikají nesezdané svazky mužů a žen. Zároveň také vznikají tzv. uzavřená manželství nebo uzavřené svazky, které se brání před zlým, neznámým a nebezpečným světem uzavřením před společností. Jediné, na čem lpí, jsou děti jako jejich jediné bohatství. (HORSKÁ 2003 s. 96)

5.1.2 Sociologický exkurz

O sociologii píše na počátku své knihy Možný (1999 s.13): „Sociologie se od počátku devatenáctého století rozvíjela jako velký intelektuální projekt, zpracovávající vzrušení, úzkost i nadšení, vzbuzené rozpadem tradičních společností na evropském kontinentu.

...Sociologie se konstitovala, aby tyto změny intelektuálně zvládla tím, že je vysvětlí – anebo aspoň racionalizuje, tj. zpřehlední a uspořádá tak, aby neděsily.“

Pro sociology zabývajícími se rodinou, byla dlouhou dobu rodina příkladem morfostatické instituce. Rodinu chápali jako zařízení, kde se vytváří soukromý prostor chráněný od nebezpečného světa veřejného. Rodina chrání své členy, nemění svůj tvar a vnitřní uspořádání a vyrovnává změny ve svém okolí. Rodina nebrání vývoji, právě naopak podporuje rozvoj tím, že je stabilní a chrání společenský systém před chaosem a zhroucením. Toto přesvědčení vládlo v sociologii po celé devatenácté a ještě i přes první polovinu dvacátého století. Hierarchické upořádání rodinných vztahů sloužilo jako opora a legitimace hierarchických uspořádání vyšších společenských celků a respektování moci hlavy rodiny, socializovalo k respektování moci panovníka. Prostor svobody a rovnosti byl pouze prostor veřejný, kdežto rodina byla prototypem hierarchie a pevné uspořádanosti. Všechny studie ukazují, že rodina působí jako nejmocnější prvek z těch, jež paralyzovaly a paralyzují soudobé úsilí západních společností o vyrovnání lidských šancí. A před jakým problémem stojí současná sociologie rodiny dnes? V tradiční společnosti bylo rodičovství tou nejpřirozenější věcí na světě, soudobá sociologie rodiny stojí před vysvětlením jeho nesamozřejmosti. Současná žena nepřijímá rodičovství fatálně, ale přistupuje k němu s možností vědomé volby. V Německu je v současné době čtvrtina párů dobrovolně bezdětná. Velkou otázkou je také nesamozřejmost socializace k mužské a ženské sociální roli. Právě základní sociální role utvářející se v rodině prošly a stále procházejí hlubokou historicky jedinečnou vnitřní přestavbou. (MOŽNÝ 1999 s. 14 - 17)

5.1.3 Rozdělení rolí v rodině dnes

Rodina dle Velkého sociologického slovníku je „obecně původní a nejdůležitější společenská skupina, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou a jejímiž hlavními funkcemi je reprodukce trvání lidského biologického druhu a výchova, respektive socializace potomstva, ale i přenos kulturních vzorů a zachování kontinuity kulturního vývoje.“ (1996 s. 940)

Ve slově rodina je zahrnuto poslání reprodukce života, předávání biologického, materiálního a symbolického dědictví z generace na generaci. S rodinou vznikla instituce jako nástroj přežití. Rodina existuje ve všech společenstvích, ač se liší svými rodinnými strategiemi, všude byla rodina jednotnou institucí co do obecně uznávaných norem chování s jediným systémem manželství závazným pro všechny. (HORSKÁ 2003 s. 92)

Rodina nebo lépe rodinné vztahy jako intimní osobní mikrokosmos se může na první pohled zdát jako zcela oddělená, nezávislá od společenského, veřejného celku, ale je tomu právě naopak. V moderní společnosti vstupujeme do manželství svobodně, ale naše úloha, postavení, práva a povinnosti jsou do určité míry dány existujícím společenským rámcem genderových vztahů mezi muži a ženami. Z feministického pohledu je rozdělení rolí na otce živitele a matku pečovatelku o děti a domácnost nesymetrické. Toto rozdělení se totiž v reálném životě téměř nevyskytuje. Matka splňuje toto rozdělení rolí na velice krátký čas, jakmile dosáhnou děti určitého věku (u nás tři respektive čtyř let věku) stává se spoluzivitelem rodiny také matka, v českém prostředí nemá výdělek matky doplňující charakter, je důležitou součástí rodinného rozpočtu. Ovšem povinnost péče o domácnost a děti matce zůstává. Toto rozdělení rolí je často chápáno z biologického hlediska, avšak jeho pravou podstatou je kulturní konstrukce. Jak píše Maříková (2003 s. 104): „Genderová (rozuměj manželská) smlouva mnohým z nás nejspíš stále zahaluje skutečnost, že to, co běžně nazýváme „pohlavní odlišnost“ či „pohlavní rozdíl“ a chápeme obvykle jako ryze přirozené (jako biologicky či geneticky dané), jsou ve skutečnosti odlišnosti kulturní a sociální, neboť jsou dané, zformované kulturou a společností, v níž žijeme. Zdánlivě „přirozené rozdíly“ mezi pohlavími mají v moderní společnosti ale klíčový význam, neboť se stávají výrazným strukturotvorným činitelem hierarchizujícím sociální realitu.“ A dále Maříková (2003 s. 105) konstatuje: „Manželská smlouva ve svém konečném důsledku vypovídá mnohé o tom, co znamená být ve společnosti mužem nebo ženou.“

Jak jsem již napsala, v české rodině stále přetrvává tradiční rozdělení rolí na mužské a ženské. Muž však již nezastává zcela sám roli živitele, v této oblasti existuje redistribuce rolí. Péče o domácnost však stále zůstává převážně na ženě. Možno namítnout, že i muži občas vaří, dělají to však většinou pro zábavu nebo při zvláštních příležitostech. Výrazně ženskou prací zůstává praní a žehlení i přesto, že existují automatické pračky, které dokáže obsluhovat i větší dítě natožpak muž.

Dle Maříkové na domácích pracích častěji participují muži z města než z venkova, dále muži mladší než starší a muži s vyšším vzděláním. I když se muži začínají podílet na domácích pracích, muži vynakládají na domácnost vždy daleko méně času než ženy. Muži jsou v této sféře stále spíše pomocníky žen než jejich rovnocennými partnery. Nutno ještě uvést, že vedle ženských domácích prací existují tzv. mužské domácí práce. Tyto práce však nevyžadují pravidelnost jako monotónní, nudné, zpravidla každý den se opakující ženské práce. Objem a rozsah prací vykonávaných ženami se nerovná objemu a rozsahu prací vykonávaných v domácnosti muži při tzv. mužských domácích pracích. I když kvantitativní

nerovnost nemusí ještě nutně znamenat nerovnost kvalitativní, v tomto případě tomu tak je. Dle Maříkové ženy hodnotí stávající dělbu práce v domácnosti jako nespravedlivou a bývají s ní často nespokojeny. (MAŘÍKOVÁ 2003 s. 107)

Péče o dítě v českém prostředí většinou stále zůstává v tradičním modelu pojetí rolí. Žena tráví s dětmi nejen více času, ale i se jim nejvíce věnuje. Zajišťuje každodenní, základní péči o ně. Krom toho na ní spočívá hlavní díl zodpovědnosti za jejich výchovu. Objevuje se však již i smíšený model péče o dítě, kdy muž participuje na péči o děti více. Nejčastěji se muž stará o naplnění volného času dětí. Bohužel třetí model, tzv. partnerský, v našich krajích není příliš rozšířený. Tento model se nejvíce přibližuje představě rovnocennosti a vyrovnanosti.

Maříková konstatuje, že současná generace otců se svým dětem věnuje minimálně, avšak v porovnání s jejich otci participace mužů na výchově dětí spíše vzrůstá, než stagnuje. (MAŘÍKOVÁ 2003 s. 108). Přínosem je zajisté dnes stále více využívaná možnost přítomnosti otce u porodu. I přesto, že státem poskytnutá možnost rodičovské dovolené pro muže je stále málo využívaná, je to důležitý krok k zlepšení situace.

5.2 Zaměstnání a gender

Práce má jak sociální, tak ekonomický aspekt a v industrializovaných, kapitalistických zemích je hierarchicky uspořádána. Různí lidé také vykonávají různé práce, za něž pobírají rozdílné odměny. Výše odměny by měla být závislá např. na stupni vyžadované dovednosti, stupni vynaloženého úsilí, úrovni zodpovědnosti apod. V praxi je avšak výše odměny závislá spíše na vlastnostech připisovaných pracovní síle, k rasové nebo etnické příslušnosti nebo k pohlaví. Právě k rozdílným ekonomickým a pracovním zkušenostem na základě pohlaví se zaměřím v této kapitole.

5.2.1 Historický vývoj ženské zaměstnanosti

V historii, zdá se, ženy spíše inklinovali k domácí a neplacené práci. Dnes je již neudržitelné tento jev vysvětlovat přirozeností ženy, která je odlišná od mužské, nebo že jde o z nouze ctnost, protože žena na víc nestačila. Pátrání v historii nám může osvětlit formy a příčiny pracovního zařazování i sebezařazování žen.

Většinou se předpokládá, že na začátku naší civilizace byly ženy díky permanentnímu těhotenství vázány na dům a v tomto prostoru vznikala a rozvíjela se i jejich pracovní činnost. Muži se pak většinou zdržovali daleko od domova, lovili zvěř nebo válčili. Nepotvrzená a

odmítaná hypotéza matriarchátu z této dělby práce odvozuje, že ženy organizovaly a ovládaly prvotní společenství, disponovaly mocí nad muži. S nástupem zemědělství se začala rozvíjet i řemesla jako mužská profese. Řemesla se stala spojovacím článkem s veřejným prostorem. Vznikala bratrstva a cechy. V této době byl už zjevným a všeobecně uznávaným pánem domu muž. Přímá účast žen na procesech vznikání nových profesí byla marginální. S nástupem tovární výroby dochází k odsunu výroby z blízkostí domácností, čímž dochází k vymezení prostoru ženské práce na oblast domova. Na druhé straně vznikala potřeba ženské pracovní síly v továrnách. Této potřebě vyšly vstříc ženy z chudých rodin. Zaměstnání žen se na dlouhou dobu stalo atributem chudoby. Postupně se rozvíjely kvalifikovanější profese a vznikla touha žen po zrovnoprávnění v oblasti zaměstnání. (VODÁKOVÁ 2003 s. 161)

5.2.2 Ženská – mužská práce

Ženy reálně, opakovaně, dlouhodobě a v mnohem větší míře než muži vykonávaly a vykonávají určité druhy činností a rysy těchto činností se vtiskly do postavení a image žen. O takovém druhu činností mluvíme jako o tzv. ženské práci. Podívejme se na rysy tzv. ženské práce, respektive které jí a potažmo i ženám jsou běžné, tradičně přisuzovány. Opakovaně se vynořuje prototyp ženy v domácnosti pečující o ostatní členy rodiny a chápající práce s tím spojené spíše jako životní poslání. Tato „přirozenost“ pak má dělat ženám problém, pokud vykonávají činnost, při které se nemají osobně angažovat, kde citový kontakt narušuje profesionalitu. Ženám je přisuzována schopnost pečlivé, mravenčí práce. Ta bývá často monotónní, vyžaduje trpělivost, ne však fantazii. Stavěna je do kontrastu k produkci nápaditých projektů. Za velmi výrazný rys ženské práce je považována chuť či potřeba zabývat se lidmi a komunikovat s lidmi. Do práce s lidmi se dobře intervnuje princip služby a ten mají ženy údajně více zažitý než muži. Posledním často uváděným výrazným znakem žen a jejich práce je nechť a neschopnost vykonávat vedoucí funkce a naopak větší schopnost a ochota přijmout podřízené postavení. Bývá to často spojováno s předpokladem nedostatečných organizačních schopností žen, s jejich nízkými aspiracemi, s obavou z moci, s uznáváním mužů jako přirozených vůdčích typů.

Přirozená inklinace žen k určitým druhům práce je sporná. Dichotomie ženská práce - mužská práce nenese sama o sobě hodnotový náboj. Problémem ovšem je, že byla a je často hodnotově interpretována, a to primárně ne pro charakter či náročnost pracovního úkonu, ale pro nerovnocenné hodnocení muže a ženy, jejich rolí ve společnosti. Je to záležitost náboženství, ideologií a předsudků. Dominantní postavení muže zhodnocuje jeho konkrétní práci jako takovou. Pro mužskou polovinu lidstva je nerovnováha v pojmání a oceňování

ženské a mužské práce často příjemná a povzbuzující. Část žen vstřebala svoji práci i pozici jako historický návyk a rozvíjí obranné a únikové mechanismy v tradičním duchu. Naštěstí postmoderní trend rozvíjí prosazení vlastní individuality a rozbíjí rodové identifikace. (VODÁKOVÁ 2003 s. 155 - 160)

5.2.3 Genderová segregace na trhu práce

Genderová segregace je pracovní segregace podle pohlaví. Upozorňuje na míru, v jaké jsou muži a ženy zastoupeny v jednotlivých zaměstnáních. Sleduje, kde převládají zaměstnanci jednoho či druhého pohlaví. (RENZETTI, CURRAN 2003 s. 272)

Segregace pracovního trhu také označuje koncentraci mužů a žen v jednotlivých sektorech, oborech či resortech, dále také označuje koncentraci mužů a žen v rozdílných pracovních pozicích. Renzetti a Curran (2003 s. 273) používají pro označení koncentrace mužů a žen v jednotlivých sektorech, resortech a odvětvích pojem segregace, který se ovšem nesmí zaměňovat s pojmem segmentace. K označení ekonomických charakteristik, jako je zmíněný sektor, resort či odvětví, se používá pojmu segmentace, avšak toto označení nemá žádný vztah k sociálně či jinak konstruovaným kategoriím, pojmům a označením na rozdíl od pojmu segregace, který se přímo vztahuje k sociologickému konstruktu gender. (Rovné příležitosti žen a mužů v zaměstnání 2003 s. 19)

Jedním z vážných důsledků pracovní segregace je omezení pracovních možností. Toto omezení se samozřejmě týká jak mužů tak žen, avšak ženy jsou přetrvávající existencí tzv. typicky ženských pracích více uzavírány v oborech charakteristických pro tuto takzvanou ženskou práci. V našem prostředí jsou ženy koncentrovány především ve školství, zdravotnictví a sociálních činnostech. Pojem ženská práce s sebou nese několik negativních znaků. Lidé předpokládají, že tato zaměstnání jsou nudná a jednotvárná, dalším předpokladem je, že typicky ženská zaměstnání vyžadují mnohem méně samostatnosti, kvalifikace a inteligence na rozdíl od typicky mužských zaměstnáních.

5.2.4 Platová nerovnost

Nejzávažnějším problémem je problém platové nerovnosti, typický právě pro tzv. ženskou práci. K tomu, že ženy jsou ohodnocovány hůře za zcela stejnou práci než muži, vede hluboce zakořeněný předsudek, že ženy chodí do práce proto, aby vydělaly nějaké peníze, avšak pro muže je práce vším, práce je pro muže životní náplní. S tím souvisí očekávané

pracovní nasazení. Protože motivace žen není tak vysoká jako motivace mužů, dá se tedy předpokládat, že muž bude pracovat důsledněji, s větším nasazením čili obecně lépe.

Dalším hluboce zakořeněným stereotypem je rozdělení rolí na „muž živitel“ a „žena pečovatelka“. Toto rigidní myšlení ovlivňuje ženy především v jejich kariérním postupu. U mladé ženy se očekává, že stejně jednou odejde ze zaměstnání věnovat se péči o malé děti, v upevňování a v postupu na vyšší pozice se pak zaměstnavatelé zaměřují spíše na muže, protože u muže se neočekává odchod, ale právě naopak plné nasazení všech pracovních sil. Od žen, které již mají starší děti, se i nadále očekává, že o ně budou pečovat v době nemoci. Součástí rozdělení rolí je také předpoklad, že ženy se starají o domácnost, a tak nemohou trávit tolik času v zaměstnání na rozdíl od muže, u kterého se péče o domácnost nepředpokládá. (Role rovných příležitostí pro ženy a muže v prosperitě podniku 2004 s. 35 - 36)

5.2.5 Teorie lidského kapitálu

Teorie lidského kapitálu vysvětluje platový rozdíl mezi obory, kde jsou silně zastoupeny ženy a mezi obory, kde dominují muži. Výzkumy zjistili, že výdělků, rostou s procentuálním zastoupením pracovníků mužského pohlaví v daném zaměstnání. Zdá se, že jak stoupá podíl žen v určitém zaměstnání, plat mužů i žen v daném zaměstnání klesá. Ekonomové a politici jsou si vědomi toho, že ženská práce skoro vždy vynáší méně než práce mužská. To, že ženy jsou silně zastoupeny v oborech s nižšími odměnami, odůvodňují tím, že ženy do těchto oborů vstupují úmyslně a dobrovolně. Tvrdí, že ženy se primárně věnují rodině a domovu, a proto si vybírají nenáročná povolání, která vyžadují malé investice do vzdělání a dovedností, neboť se chtějí více věnovat domácím pracím. (RENZETTI, CURRAN 2003 s. 299)

I za předpokladu, že žena nese primární zodpovědnost za péči o děti a domov, má tato teorie zásadní slabinu v tom, že nerozlišuje přijímání této zodpovědnosti na základě dobrovolnosti. Nerozlišuje mezi omezením, která na sebe kladou sami ženy, a strukturálními omezeními. Mohou se například matky, které nepracují a které nemohou nalézt finančně dostupnou a spolehlivou péči o děti, svobodně rozhodnout, že zůstanou doma mimo trh práce? Studie naznačují, že pět ze šesti žen, které jsou mimo trh placené práce, by na trh práce vstoupilo, pokud by se jim podařilo nalézt odpovídající péči o děti. (Barrett in Renzetti, Curran 2003 s. 299)

Rozporem v teorii lidského kapitálu je zjištění, že matky s větším počtem dětí a tím i větší náročností na domácí rozpočet, si hledají pro ženy méně obvyklá zaměstnání,

zaměstnání, kde je zastoupeno větší procento mužů, právě z důvodu možnosti vyšších platů. Z toho tedy vyplývá, že mateřství není překážkou postupu na trhu práce, je zde však zásadní rozdíl v dostupnosti platově zajímavých zaměstnání. (RENZETTI, CURRAN 2003 s. 298 - 300)

5.2.6 Možnosti sladování profesní a rodinné role

Způsob rozdělení rolí a povinností v rodině je důležitou skutečností, která významně formuje možnosti rodičů sladit profesní a rodinnou sféru. Dělení rolí v rodině je do vysoké míry založeno na sociálních stereotypech, ale i zde se začínají objevovat netradiční modely. Tradičně se žena více věnuje rodině a dává jí přednost před prací, muž veškerou svou pozornost upíná na práci, do chodu rodiny není zapojován nebo je zapojen občas. Je nutné upozornit, že mnoho žen v tradičním pojetí rozdělení rolí se věnuje plně jak svému zaměstnání tak i péči o domácnost a děti, nelze o nich říci, že díky práci v domácnosti se plně nevěnují svým povinnostem v zaměstnání. (SOKAČOVÁ 2006 s. 7)

Jedním z rozhodujících nástrojů pro účinnou kompenzaci by se mohl při důsledném uplatnění snadno stát provázaný systém mateřská – otcovská – rodičovská. Možnost využití rodičovské dovolené otci je v ČR od roku 2001. Cílem je rovnoprávná a spravedlivá společnost, ve které mají muži i ženy možnost plně využít právo na rozvoj svého osobního, rodinného a profesního života. Jedním z prvních kroků by se mělo stát využívání nároku na rodičovskou ze strany mužů. Každý mladý otec by tak měl uplatnit své právo podílet se rovnou měrou na chodu rodiny, zvláště po narození dítěte. Zatím se to ovšem neděje. Naprostá většina z nich tuto možnost nevyužívá. Mezi hlavní faktory, které brání otcům, aby zůstali doma a starali se o děti, jsou obavy z poklesu finančního příjmu a z ohrožení kariéry. Skrytým faktorem pak jsou přežívající konzervativní postoje týkající se jejich role v rodině, respektive silné stereotypy v uvažování jednotlivců i společnosti. Ukazuje se, že právě těmto tlakům se muži ve svém rozhodování podřizují. Dalším faktorem je ekonomická stránka, konkrétně platové ohodnocení mužů, které je stále o 15% vyšší než platové ohodnocení žen v rámci EU. Jedním ze základních předpokladů umožnění svobodné volby péče o dítě a domácnost je odstranění platové nerovnosti na základě genderu. (KŘÍŽKOVÁ 2008 s. 18 – 21)

Mnoho mladých rodin při snaze skloubit rodinné a pracovní povinnosti využívá pomoci ze strany rodičů nebo institucionálních služeb, což jsou zejména mateřské školy. Dostupnost a možnost využití služeb mateřských škol sehrává významnou roli především při nástupu žen do zaměstnání po rodičovské dovolené. Netradiční formy péče jako je

individuální či kolektivní péče jinou osobou mimo jesle a MŠ se uplatňuje spíše ve větších městech, a to zatím v malé míře.

Tradiční přístupy a stereotypy dělby rolí mezi muži a ženami charakterizují i jejich vztahy ve sféře zaměstnání a v přístupu zaměstnavatelů k matkám a otcům malých dětí. Možnosti harmonizace rodiny a zaměstnání jsou v ČR z hlediska netradičních pracovních režim využívány méně než v naprosté většině západních zemí. Důležitou otázkou je otázka pracovního úvazku. V ČR převažuje u žen plný pracovní úvazek, který je pro ženy s dětmi nevyhovující. Současná politika státu není nakloněna k uplatňování moderních forem pracovního vztahu, jakými jsou pružná pracovní doba, zkrácený nebo částečný úvazek, práce na dálku apod. Legislativní rozšíření možností výběru pracovního úvazku by mělo zaměstnavatelům umožnit vyjít vstříc svým zaměstnancům s dětmi k lepšímu sladění rodinných a pracovních povinností. Rozšíření možností výběru by mělo přispět ke zkvalitnění vztahu mezi zaměstnavateli a zaměstnanci, kdy obě strany budou moci svobodně volit z více variant podle aktuálních podmínek a potřeb. Dobrým řešením není ani legislativní posílení pozic matek s dětmi vůči zaměstnavatelům, pak by hrozilo, že by se zaměstnavatelé ještě více než dnes vyhýbali zaměstnávání matek s malými dětmi. (SOKAČOVÁ 2006 s. 12)

6. MÝTUS KRÁSY

Na první pohled by se mohlo zdát, že téma mýtu krásy zcela nezapadá do genderových témat jako jsou platová nerovnost, genderová socializace v dětství apod. Při bližším pohledu však člověk zjistí, že mýtus krásy a sebepojetí ženské tělesnosti je možná nejpalčivějším problémem současných žen „vyspělého světa“. Od 70. let 20. století se ženám podařilo dosáhnout uzákonění mnoha občanských práv, ženy pronikly do podnikatelských a odborných profesí a překonaly mnohé stereotypní názory na sociální roli ženy, a přesto se tyto ženy necítí svobodně. Tyto ženy jsou majetné, vzdělané, zrovnoprávněné jako nikdy předtím, ale vedle tohoto světa existuje ještě druhý ženský svět, ve kterém se ženy stydí za to, jak vypadají, trpí pocity méněcennosti a nízkým sebevědomím právě z důvodů svého fyzického vzhledu. Zdá se, že čím více právních a materiálních překážek ženy překonaly, tím přísnější, náročnější a krutější obrazy ženské krásy jsou na ně uvalovány. V tomto ohledu jsou současné evropské a americké ženy v horší situaci, než byly jejich prababičky a než jsou ženy z rozvojových zemí. Dle Naomi Wolfové (2000 s. 12) „...ideologie krásy je poslední ze starých ideologií ženskosti, která ještě vždy dokáže ovládat ty ženy, které by se jinak díky druhé vlně feminismu staly poměrně nekontrolovatelné. Vliv ideologie krásy se stal dostatečně silný, aby na sebe převzal úlohu společenského nátlaku, na který už mýty o mateřství, domácnosti, cudnosti a pasivitě nestačily. Psychologicky a nepozorovaně se teď pokouší rozrušit všechno dobré, co ženy díky feminizmu dosáhly v materiální i veřejné sféře.“ Patricia Bröhmová (1999 s. 27) píše o tom samém otevřeněji: „Ženy získávají v posledních desetiletích díky emancipaci stále větší ekonomickou a politickou moc. Mužům to nahání strach, a tak si vymysleli podlou strategii. Když se ženám bude pořád dokola namlouvat, jak důležité pro ně je, aby vypadaly dobře a byly štíhlé, budou pak vydávat stále více času a energie na péči o krásu a kosmetiku a opět přenechají mužům oblasti, které jim beztak z dědičného titulu náleží. Kult štíhlosti a krásy je podporován silnými mocenskými zájmy mužů.“

Mýtus krásy nám nalhává, že kvalita zvaná „krása“ objektivně existuje. Ženy musí chtít tuto „krásu“ ztělesňovat a muži musí chtít vlastnit takové ženy. Mýtus krásy nám říká, že toto je nevyhnutelný a přirozený stav, protože je dán biologicky, sexualitou a evolucí. Silní muži bojují o krásné ženy a krásné ženy jsou úspěšnější v reprodukci. Ovšem nic z toho není pravdou. „Krása“ je systémem platidla a podobně jako o penězích o ní rozhoduje ekonomika a politika. Pro mýtus krásy neexistuje žádné legitimní historické nebo biologické odůvodnění. Jeho dnešní působení na ženy je výsledkem současné mocenské struktury a potřeb

ekonomiky, která je její součástí. Mýtus krásy rozděluje ženy na mladé, krásné a štíhlé, ale také nezkušené a sexuálně neznalé vedle žen starých, ale také mocných, zkušených a ne snadno ovladatelných, kterým právě mýtus krásy bere tuto jejich sílu snižováním sebevědomí v nesmyslném a předem prohraném boji s neudržitelností mládí a jeho atributy. (WOLFOVÁ 2000 s. 14)

Patriarchální náboženství ztrácí na síle, ale je nahrazováno novým náboženstvím s novým dogmatem o věku a hmotnosti. Novými kulturními cenzory ženského intelektuálního prostoru se stali výrobci kosmetiky a dietní stravy. Novou autoritou se stala plastická chirurgie, novým arbitrem ženské úspěšnosti se stala vyzáblá mladistvá modelka. Ideál krásy představovaný štíhlou postavou, který vznikl na začátku 20. století, se dodnes nejen udržel, ale získal dokonce stále více na významu. Pouze v 50. letech a začátkem 60. let přišly na krátko do módy oblejší křivky ženského těla. Idolem této generace byla Marilyn Monroe, tu však záhy vystřídala Twiggy s vyzáblou postavou a vzhledem dítěte. Od tohoto okamžiku se kult štíhlosti a věčně mladého těla stupňoval. Dnes dosáhl kult štíhlosti svého maxima.

Mýtus krásy se na nás valí skrze média. Jsme obklíčeni šťastně se tvářícími mladými lidmi se štíhlou, vypracovanou postavou. Poselství o tom, že šťastný může být jen ten, kdo je krásný a štíhlý, je přítomno úplně všude, v časopisech, na plakátech, v televizi, na plátnech kin. Mýtus krásy se šikovně oděl do roucha zdravého životního stylu. Zdravý životní styl je nadstavbou pro lepší prosazování mýtu krásy. Mladí lidé musejí být štíhlí a pak jsou krásní a staří musejí být rovněž štíhlí a k tomu, aby byli i krásní, jim dopomůžou kosmetické přípravky a hlavně plastická chirurgie. Před rozkazem, který velí pod záštitou zdravého životního stylu trávit hodiny a hodiny mordováním těla ve fitness centrech, jsou si mladí a staří rovni.

Pokud přijmeme zjednodušující konstrukt, a pod mýtus krásy zahrneme zdravý životní styl a kult mládí jako jeho dílčí součásti, musíme konstatovat, že mýtus krásy se nevyhnul ani mužům. Avšak pouze právě v jeho dílčích stránkách. Mužů se netýká kult mládí, protože muž věkem pouze získává. Starý muž je společností oceňován pro svou kvalitu zkušeností, je vnímán jako mocný, svébytný jedinec, šedivé vlasy a vrásky jsou vnímány u mužů jako součást tzv. charisma. U starých žen se žádná taková kategorie nevyskytuje. U mužů je také rozdílné chápání motivací ke sportu. Muž sportuje pro zábavu, pro vybití nadměrné energie. Sport mužů má i rituální nádech, muži poměřují své síly se soupeřem, což je prý jejich přirozenou součástí a nezpochybnitelným právem. Neopomenutelnou součástí sportování mužů je i upevňování přátelských a profesních vazeb setkáváním pod záštitou sportovního

výkonu. Většinová motivace žen ke sportu je prozaičtější. Většina žen sportuje, aby měla štíhlejší a pevnější postavu.

V současné době existuje standardní penzum úkonů, které by měla každá žena, která chce naplnit požadavky mýtu krásy, pravidelně podstupovat a plnit. Je to: pravidelně používat krémy noční, denní, proti vráskám, krémy na ruce, nohy, dekolt, oblast očí, výživné masky na obličej, pedikúra, manikúra (přirozené nehty nesplňují standard, musí se zničit, aby se na ně dali nalepit umělé dlouhé nehty s výrazným lakem, tyto umělé nehty se pak musejí neustále doupravovat, nejlépe jednou za týden), opalování se v soláriích, kosmetika (trhání obočí, barvení řas a obočí, odstranění chloupků z oblasti rtů), kadeřnice, návštěva sportovišť různého typu (dvakrát až třikrát v týdnu), denně používat přípravky dekorativní kosmetiky (podkladový krém, hydratační krém, dva druhy make-up, tři odstíny očních stínů, tvářenka, řasenka, rtěnka), pravidelné odstraňování chlupů z různých oblastí těla (nejlépe bolestivou metodou vytrhávání). Tento výčet zdaleka neobsahuje všechny možnosti, a přesto je z něho naprosto patrné, kolik času, energie a peněz stojí každou ženu. Pokud žena není ochotna investovat svou energii do těchto úkonů, je vnímána jako nemoderní, je jí podsouváno, že se nemůže cítit šťastná a že společnost jí nedá tolik šancí jako ženě, která toto vše splňuje.

Nejtinnější stránkou mýtu krásy s jeho požadavkem štíhlosti je obrovský nárůst poruch příjmu potravy, které mohou vést až ke smrti. Poruchy příjmu potravy dosáhly v 90. letech takového rozměru, že odborníci mluví až o epidemii. Těmito poruchami trpí pouze západní industriální společnost, v rozvojových zemích, kde jsou hlad a podvýživa velmi rozšířeny, není tato diagnóza aktuální. Vínou na jejich vzniku nese především společnost. Vliv medií, které nás nutí, abychom odpovídaly ideálnímu obrazu štíhlé, krásné a úspěšné ženy, je obrovský. Pro anorektičky i pro bulimičky je typická fanatická kontrola. Jejich tělo musí být takové, jaké ho chtějí mít. Patricia Bröhmová (1999 s. 51) píše: “V Německu vyšlo při jednom průzkumu zaměřeném na výskyt stravovacích poruch u žen najevo, že 90 procent čtrnácti až patnáctiletých dívek chce být hubenější, přestože nadváhu mělo jen 5 procent z nich. Více než 50 procent dívek této věkové skupiny má za sebou už nejméně jednu dietu.“ V USA umírá na následky poruch příjmu potravy ročně sto padesát tisíc lidí. (WHO in Bröhmová 1999 s. 51)

Ženy minulé generace se musely ptát, jaký vliv mají na společnost, dnes se musí ptát, jaký vliv mají na své tělo. Musí se ptát, jestli je nějaký rozdíl mezi módou v oblékání a módními trendy ženského těla. Za předpokladu, že jednoho dne bude možné měnit svůj vzhled bezbolestně a lacino, je toto tím, po čem máme toužit? Je nevyhnutelné odstraňovat

všechny projevy zralosti a věku? Je něco implicitně zlé na struktuře ženského těla? Nedostatečnost ženského těla nahradila předcházející nedostatečnost ženského mozku.

Naomi Wolfová o boji proti mýtu krásy píše, že mýtu krásy vůbec nejde o objektivní posouzení, zda nějaká žena je krásná či ošklivá. Mýtus krásy tyto kategorie používá v boji proti ženské síle. A je to boj velice promyšlený, protože už když žena chce mluvit v mediích o mýtu krásy, je buď příliš ošklivá, a protože není schopna dosáhnout krásy, bojuje proti mýtu krásy a nebo je naopak příliš hezká a pak její slova o boji proti mýtu krásy nemají dostatečnou sílu, nedá se jim věřit, protože ona osobně splňuje požadavky mýtu krásy. (WOLFOVÁ 2000 s. 309 – 312) Wolfová (2000 s. 313) říká: „ Ať žena vypadá jakkoli, vždy se to použije na oslabení účinku jejích slov a na to, aby se její postřehy o rozličných aspektech působení mýtu krásy ve společnosti označily za její osobní problém.“

Mýtus krásy současnosti je zákeřnější než kterákoli mystika ženskosti v minulosti. Současné pustošení prostřednictvím útoků krásy ženy fyzicky ničí a psychicky vyčerpává. Pokud se chceme této zátěži zbavit, musíme zaujmout nový pohled na věc a na sebe samé. (WOLFOVÁ 2000 s. 22 – 21)

7. ROVNÉ PŘÍLEŽITOSTI ŽEN A MUŽŮ V EU

7.1 Legislativní rámec

Jedním ze základních požadavků demokratické společnosti je rovnost občanů. Nedílnou součástí této rovnosti je rovnost mezi muži a ženami.

Evropská unie požadavek rovnosti mezi muži a ženami považuje za jeden ze svých základních cílů. Tento požadavek je zakotven ve Smlouvě o založení Evropského společenství. K zabezpečení tohoto cíle přijala Evropská unie četná legislativní opatření závazného charakteru (směrnice, rozhodnutí), doporučujícího charakteru (doporučení, závěry, sdělení) a charakteru proklamativního (rezoluce, akční programy).

Ačkoli se ženy v průběhu 20. století staly plnohodnotnými občankami, začali pronikat z čistě soukromé sféry do sféry veřejné, tradiční rozdělení rolí ve společnosti stále trvá. Ženy již mají svoji kariéru, ale stále na nich zůstává větší odpovědnost za péči o děti, za chod domácnosti a za péči o staré lidi, než na mužích. Ženy tak čelí velkému tlaku, buď že nebudou dobrými matkami, pokud se budou věnovat kariéře, nebo naopak budou muset obětovat svou realizaci v zaměstnání, aby byly dobrými matkami. (Na cestě do Evropské unie 2002 s.7 - 10).

Legislativní základ rovných příležitostí v Evropské unii je vytvářen od roku 1957, což je rok založení Evropské unie. Evropské právo je v některých případech pokročilejší než legislativa jednotlivých států. V oblasti rovnosti žen a mužů má však evropská legislativa přednost před národní legislativou. Každá jednotlivá země tak musí své zákony v tomto smyslu sladit se zákony Evropské unie.

7.2 Gender mainstreaming

Co je to gender mainstreaming? Gender mainstreaming je princip uplatňování genderového hlediska v hledání rovných příležitostí pro muže a ženy. Tento princip vešel do povědomí společnosti v rámci politiky Evropské unie, jeho kořeny jsou v celosvětovém ženském hnutí. Tento princip je doplňující nástroj pro dosažení rodové demokracie. Princip gender mainstreamingu a jeho filosofie vznikly na půdě 4. mezinárodní konference OSN konané v Pekingu v roce 1995. (STIEGLER 2002 s. 5 - 6)

Světové společenství se na této konferenci usneslo, že zreviduje dosavadní strategie prosazující genderovou rovnost. Tyto dosud fungující, nebo spíše nefungující, strategie se

ukázaly jako naprosto neefektivní. Ukázalo se, že vlády, které se zavázaly prosazovat genderovou rovnost v rámci třech předcházejících světových konferencí, tyto své sliby neplní. V současné době by měl být princip genderové rovnosti integrován do všech politik, opatření, rozhodnutí na všech úrovních, ve všech aktivitách ve všech oblastech: veřejné, společenské, soukromé, hospodářské atd. (Na cestě do Evropské unie 2002 s. 22 -23)

Cílem gender mainstreamingu je odstranění nerovnosti mezi pohlavími, především v obsazování pracovních pozic, ve vytváření pracovních podmínek a v odměňování. Dle Barbary Stiegler (2002 str. 4) má rodová politika čtyři základní pilíře:

- 1) normování cílů (legislativa, vzory, programy)
- 2) kvóty k zamezení vylučování
- 3) princip uplatňování rodového hlediska v zájmu zlepšení politických rozhodnutí
- 4) autonomní struktury a autonomní praxe pro ženy

Genderově specifický přístup se má zohledňovat při každém politickém opatření, od plánování až po konečnou kontrolu úspěšnosti. Tento závazek, který byl pro vlády formulován na 4. mezinárodní konferenci v Pekingu, ještě dále podpořila a upevnila Amsterodamská smlouva z roku 1996, která zavazuje všechny státy Evropské unie ve své politice uplatňovat princip genderového hlediska.

Stejně jako zásada hospodárnosti je ekonomické kritérium uplatňované ve všech rozhodovacích procesech Evropského společenství a uplatňuje se vždy a všude, tak cílem gender mainstreamingu je zásada uplatňování genderového hlediska ve všech rozhodovacích procesech Evropské unie vždy a všude. Genderové otázky se tak stanou integrální součástí myšlení a konání všech zúčastněných. (STIEGLER 2002 s. 5)

Někdy se ve společnosti objevuje pojmenování zásad rovných příležitostí jako ženská politika. Systémy gender mainstreamingu se dají označit spíše jako genderová politika. Ženská politika si klade za cíl dosažení rovnoprávnosti žen a mužů, přičemž v centru zájmu je spíše žena. Cílem genderových politik uplatňovaných v systému gender mainstreaming je dosažení rovnoprávnosti mezi muži a ženami s tím, že oba rody jsou stejně protěžovány. Jde stejně tak o muže jako o ženy a o jejich vzájemné vztahy.

Fungování a uplatňování genderového hlediska na všech stupních společnosti vychází z předpokladu, že životní poměry ovlivňované politickými rozhodnutími jsou spjaté se vztahem mezi rody. Jinými slovy, genderové poměry významně ovlivňují společenské poměry, mají vliv na dělbu práce, financí a moci. Charakteristiky přisuzované ženám mají

menší hodnotu, jsou méně atraktivní a jsou spojeny s menšími příležitostmi než charakteristiky připisované mužům.

Jedním ze zásadních problémů je malá účast žen na veřejném životě. Základní mechanismus tvořící současné genderové poměry je rozdělení společensky potřebné práce na placenou a neplacenou, na veřejnou a soukromou. Současné genderové poměry jsou udržovány sociálními a politickými strukturami, infrastrukturou, předsudky a zvyky.

Princip gender mainstreaming posouvá rodové hledisko do popředí zájmu a vychází z předpokladu, že je možné změnit rodové rozdíly tak, abychom dosáhli rovných příležitostí pro muže a ženy. V dokumentech EU se prosazuje koncepce genderové politiky, která rozděluje placenou práci mezi muže a ženy stejně, tak dochází ke zrovnoprávnění jejich práce. (STIEGLER 2002 s. 8 - 13)

7.3 Uplatnění gender mainstreamingu

K uplatnění gender mainstreamingu tak, aby se dosáhlo rovných příležitostí je zapotřebí tento princip uplatňovat v jednotlivých organizacích. Odpovědnost za uplatňování genderového hlediska v jednotlivých organizacích má především jejich vedení, jde tedy o proces který probíhá shora dolů. Mnozí si myslí, že ženské záležitosti by měly řešit pouze ženy, ovšem ve filosofii gender mainstreamingu je nepodstatné, zda problémy řeší muž či žena. Jde o to, že všichni muži a všechny ženy musí změnit rozhodovací procesy a odstranit existující nerovnost mezi rody. Pokud se zjistí, že muži nemají rovné příležitosti vstoupit do některého odvětví, i zde se uplatňují zásady rovných příležitostí. V myšlenkách gender mainstreamingu se poprvé i muži stávají spoluodpovědnými za genderovou rovnost.

Pokud se organizace rozhodne, že všechny rozhodovací procesy bude činit se zřetelem na rodové poměry, musí se všichni dostatečně orientovat v genderové problematice. Dostatečné porozumění problému lze zajistit vzděláváním. Existují zplnomocněnkyně a zplnomocněnci pro rodovou politiku. Tito odborníci poskytují poradenskou činnost, semináře a kurzy, vypracovávají koncepce pro danou organizaci a motivují její členy. Za zmínku stojí tzv. „flying experts“, kteří se objevují především ve skandinávských zemích. Bez vzdělávání nelze uplatňovat principy rovných příležitostí, gender mainstreaming. (STIEGLER 2002 s. 14 - 20)

Gender mainstreaming se v praxi uplatňuje například v rozpočtové politice města. Nejdříve je zapotřebí zjistit, do jakých projektů bude město investovat a jak z těchto projektů budou profitovat muži a jak ženy. Pokud se město rozhodne ze svého rozpočtu postavit zimní

stadion a dá tím přednost před plánem postavit dům pro seniory, je evidentní, že z takové investice budou profitovat muži, neboť především oni budou stadion využívat. (Na cestě do Evropské unie 2002 s. 22 - 23)

7.4 Instituce zabývající se genderem v rámci Evropské unie

V rámci struktur Evropské unie vznikla řada institucí zabývajících se rovnoprávností žen a mužů. Je to především Oddělení rovných příležitostí žen a mužů a rodinné politiky působící v rámci Generálního ředitelství pro práci v sociálních věcech. Vzniklo v roce 1976. Zabývá se především souladem směrnic týkajících se otázky rovnoprávnosti, dále se snaží o posílení postavení žen ve společnosti a zasazuje se o vnesení genderové perspektivy do všech politických strategií a programů Evropské unie. Podporuje nadnárodní projekty, předkládá právní řešení Radě Evropské unie. Podporuje činnost skupin expertů pro zrovnoprávňování žen a mužů.

V rámci Generálního ředitelství Evropské komise jsou další oddělení. Například v Ředitelství zabývající se informacemi, komunikací, kulturou a médií působí Oddělení informací o ženských záležitostech, v Ředitelství pro rozvoj je to Oddělení pro ženy a rozvoj. Ředitelství pro mezinárodní styky dohlíží na programy pomoci a zapojení problematiky práv do financovaných projektů. (Na cestě do Evropské unie 2002 s. 25 - 26)

7.5 Problematika postavení žen z celosvětového hlediska - 5. světová konference o ženách v Pekingu

Dosud jsem se ve své práci věnovala převážně postavení a problému rovnosti žen především v českém a evropském kontextu. Považuji však za velice důležité uvést v této své práci základní problematiku postavení žen na celém světě. Jde především o to si uvědomit marginální rozdíl v kvalitě života žen žijících na území Evropské unie a USA oproti ženám žijícím v rozvojových zemích.

Problematikou postavení žen a dosažením jejich lidských práv v celosvětovém kontextu se zabývá mimo jiných i OSN. Rok 1975 byl valným shromážděním OSN prohlášen za rok ženy. Tento rok byl bodem obratu, kdy se poprvé dostaly na pořad jednání ženské otázky. V roce 1995 se uskutečnila čtvrtá světová konference o ženách v Pekingu (1985 konference o ženách v Nairobi, 1990 konference o dětech v New Yorku, 1992 konference o životním prostředí v Rio de Janeiru), která formulovala základní problémy v nerovném

postavení žen a dosahování plnosti jejich lidských práv takto: “Přetrvávající a zvyšující se břemeno chudoby a bídy žen, nerovnosti a nedostatečnosti v nerovnoprávném přístupu ke vzdělání a výcviku pro povolání a nestejně vzdělání a nestejná příprava pro povolání, nerovnosti a nedostatečnosti v nerovnoprávném přístupu ke zdravotním službám a nestejný přístup ke zdravotním a jiným podobným službám, násilí páchané na ženách, účinky ozbrojených a jiných konfliktů na ženy včetně žen, které žijí pod cizí okupací, nerovnost v hospodářských strukturách a v zásadách hospodářské politiky, ve všech formách produktivních činností a v přístupu ke zdrojům a prostředkům, nerovnost mezi muži a ženami při sdílení moci a při rozhodování na všech úrovních, nedostatečné mechanismy na všech úrovních, které mají podporovat zlepšení situace žen, nedostatek úcty k lidským právům žen a nedostatečná podpora a ochrana lidských práv žen, vytváření stereotypních názorů na ženy a nerovnoprávnost přístupu žen ke všem komunikačním systémům a hromadným sdělovacím prostředkům a nerovná účast žen v komunikačních systémech a obzvláště v hromadných sdělovacích prostředcích, nerovnosti založené na rodu/pohlaví při využívání přírodních zdrojů a při zabezpečování a ochraně životních prostředí, přetrvávající diskriminace dítěte rodu ženského/děvčátka a pokračující porušování práv dítěte rodu ženského/děvčátka. (Zpráva ze čtvrté světové konference o ženách s. 31 - 32)

8. ŠETŘENÍ KVALIT ŽIVOTA ŽEN A MUŽŮ V ČESKÉ REPUBLICĚ

8.1 Vymezení výzkumného problému a náčrt současného stavu poznání ve sledované oblasti

V rámci třetí vlny feminismu, která v ČR začala na počátku 90. let 20. století, jsou ve společnosti živě diskutovány otázky nerovného postavení žen. Dochází k mnoha změnám ve zlepšení postavení žen ve společnosti na všech úrovních. Byla přijata četná legislativní opatření jak v rámci EU, tak na úrovni státu. Stále však existuje mnoho oblastí, kde převažuje spíše tradiční pohled na roli ženy, i když není pravdou, že ani zde neprobíhají změny k lepšímu. Odborná veřejnost jasně definovala zásadní problémy a navrhla jejich odstranění. Zůstává však otázkou, jak nahlíží na zmíněné otázky laická veřejnost, jednotliví lidé v realitě každodenního života. Je otázkou, zda ženy vůbec vnímají jednotlivé nerovnosti v jejich postavení ve společnosti konfliktně. A priori se předpokládá, že muži nerovné postavení žen podporují a nadále se je snaží upevňovat setrváváním v tradičním myšlení, avšak je tomu opravdu tak? Další otázkou je, kolika ženám a mužům vyhovuje dnešní stav a kolik žen a mužů volá po změně? A jaké změny by to měly být?

Výběr tématu výzkumu je z velké části motivován mou osobní zkušeností a především určitým rozčarováním. O genderovou tematiku jsem se zajímala vždy, avšak vždy jsem vnímala genderová témata jako jednotlivé problémy, které lze určitým způsobem definovat, nalézt základní problém a především nalézt i cestu k řešení. Pokud je zjištěno, že ženy mají horší přístup ke vzdělání, je potřeba zajistit legislativně kroky ke zlepšení situace, je potřeba vytvořit projekty, na jejichž základě se zpřístupní vzdělání ženám. Problém je tedy popsán a jsou známy kroky k jeho nápravě. Avšak, když jsem se ze studentky stala vdanou matkou, čekalo mě velké překvapení. Najednou jsem na vlastní kůži poznala, co je genderová nerovnost. Najednou začala vyplouvat na nejlapidárnějších místech, v každodenním životě, stala se denní realitou. Uvědomila jsem si, jak moc je ve společnosti zakořeněno tradiční rozdělení na mužské a ženské, jak rozdílně společnost přistupuje k dítěti mužského pohlaví a jak rozdílně k dítěti ženského pohlaví. S úžasem jsem začala chápat systém podporování a předávání dál různých předsudků. Najednou jsem poznala, jak vlastně společnost svým tlakem nutí jednotlivce přijímat genderové nerovné rozdělení a jak člověka, který jen trochu vybočí z představy jejich „normálna“, dokáže sankcionovat svým nesouhlasným postojem. Největší záľudnost na tom všem je, že se to vše odehrává na poli soukromém, citovém,

mezilidském. Že lze jen těžko definovat, co je vlastně problémem, vždyť jsou to každodenní záležitosti. Dalo by se říci, že jsou to vlastně maličkosti.

Najednou již není zcela jasné, zda ženám nevyhovuje rozdělení rolí v domácnosti, vždyť jsou to právě ony, které svým přístupem často situaci podporují, ba přímo trvají na daném status quo. Zkrátka najednou jsem zjistila, že genderová problematika se jen těžko popisuje, že není zcela zjevný problém, že také řešení není jednoduché, protože jedním řešením způsobíte další problém, ještě komplikovanější než ten předchozí. Z této mé životní zkušenosti tedy vzniklo téma výzkumu. Z těchto důvodů jsem se zaměřila na výzkum pocitu spokojenosti, a to i přesto, že jsem si vědoma jeho subjektivnosti, jeho ne zcela dobré definovatelnosti. Zaměřila jsem se na to jediné, z čeho si myslím, že může vzniknout touha po změně, na to, co může vést k začátku upřímného zájmu o problém. A zde hned vyvstává druhé téma výzkumu, zda vůbec lidé s genderově nerovným uspořádáním svých životů mají problém.

8.2 Cíl výzkumu

Výzkum byl zaměřen na zjištění míry spokojenosti či kvality života žen a mužů. Otázky po kvalitě života byly směřovány do oblastí typicky problémových ve smyslu nerovného postavení žen ve společnosti. Hlavním cílem tedy bylo porovnat vnímání kvality života v genderově problematických oblastech u mužů a žen. Cílem bylo zjistit, zda se ženy cítí o hodně více nespokojené oproti mužům. Druhým cílem bylo zjistit, jak souvisí spokojenost a vnímání genderově nejpalčivějších oblastí s úrovní vzdělání.

8.3 Metody a metodika výzkumu a jejich rozbor

Vzhledem k cíli výzkumu, který byl postaven především na kvantitě informací, jsem zvolila za výzkumnou metodu dotazníkové šetření.

Při sestavování dotazníku jsem narazila na dva problémy. Každá otázka ze souboru prvních devíti otázek se zaměřuje na jednotlivé genderové téma, budu však schopná dobrat se výsledku, který by podával řešení celkového přístupu k genderové tématice? S pomocí odborné literatury jsem tedy vybrala devět okruhů týkajících se genderu a spokojenosti a vypracovala k příslušným tématům devět otázek, jejichž výsledky jsem nakonec soustředila dohromady, analyzovala a takto je i hodnotila.

Druhým problémem byla první verze dotazníku, který jsem zkusmo vyplnila s pár přáteli. Podávala jsem otázky, které se na první pohled týkaly genderové tematiky a zjistila jsem, že odpovědi spíše kopírují názor prezentovaný v mediích jako správný a že neodpovídají osobnímu postoji dotazovaných. Mě však zajímaly skutečné postoje a pocity spokojenosti či nespokojenosti plynoucí z každodennosti. Často mě totiž zarážela ekvivalentnost mezi vyjadřovanými názory. Otázky jsem tedy zjednodušila a zaměřila je více na osobní život.

V pilotním dotazníku jsem například pokládala otázky typu: Myslíte si, že by se partneři měli rovnoměrně podílet na domácích pracích? Většina odpovědí zněla: spíše ano. Takto odpovídali i přátelé, muži, u nichž jsem věděla, že se na domácích pracích nepodílejí skoro vůbec. Takto jsem si uvědomila, že si sice respondent může něco myslet, ale jeho životní realita je úplně jiná.

8.4 Struktura dotazníku

Na začátku dotazníku jsem zjišťovala biologické pohlaví a úroveň vzdělání jednotlivých respondentů. Úroveň vzdělání jsem rozdělila do tří skupin. Nejvyšší dosažené vzdělání:

- 1) středoškolské s maturitou (v dotazníku označené SŠ)
- 2) vysokoškolské (v dotazníku označené VŠ)
- 3) výuční list a základní (v dotazníku označené „ostatní“)

Dále následovaly otázky týkající se výzkumu, kterých je dohromady 15. Prvních 9 otázek je ucelený soubor, který se ptá přímo na spokojenost s osobním životem, zbývajících 6 otázek mapuje názory na vývoj genderové otázky ve společnosti.

V dotazníku jsem pokládala uzavřené otázky s možností odpovědí: ano, ne a nevím.

DOTAZNÍK - ŠETŘENÍ KVALIT ŽIVOTA MUŽŮ A ŽEN V ČR

Vážené dámy, vážení pánové, máte v rukou dotazník, který je součástí magisterské práce. Tento dotazník je anonymní, získané informace použiji pouze pro tuto práci. Předem všem děkuji za čas, který věnujete tomuto dotazníku.

Určen pro muže a ženy věkové kategorie 25 – 40 let, mající děti a trvale žijící s manželkou/ manželem nebo partnerkou/partnerem.

- muž
- žena

vzdělání

- SŠ
- VŠ
- ostatní

1) Jste spokojen/a se svým vzhledem?

- ano
- ne
- nevím

2) Máte dostatek volného času pro své aktivity? (sport, zábava, přátelé, relaxace..)?

- ano
- ne
- nevím

3) Věnujete partnerce/partnerovi tolik volného času, kolik by jste chtěl/a?

- ano
- ne
- nevím

4) Jste spokojen/a s tím jak je rozdělena péče o děti mezi Vás a Vaší/Vašeho partnerku/partnera?

- ano
- ne
- nevím

5) Kolika procenty by jste vyjádřil/a objem Vámi poskytované péče dětem?

.....

6) Jste spokojen/a s tím jak jsou rozděleny domácí práce mezi Vás a Vaší/Vašeho partnera/partnerku?

- ano
- ne
- nevím

7) Kolika procenty by jste vyjádřil/a objem Vámi vykonávaných domácích prací?

.....

8) Jste spokojen/a s výší svého příjmu?

- ano
- ne
- nevím

9) Jste spokojen/a se svým dosaženým vzděláním?

- ano
- ne
- nevím

10) Jste spokojen/a se svým zaměstnáním?

- ano
- ne
- nevím

11) Jste spokojen/a se svým životem?

- ano
- ne
- nevím

12) Setkal/a jste se někdy s diskriminací žen?

- ano
- ne
- nevím

13) Setkal/a jste se někdy s diskriminací mužů?

- ano
- ne
- nevím

14) Myslíte si že počet žen činných ve veřejném životě (politika, soudnictví....) je dostačující?

- ano
- ne
- nevím

15) Myslíte si, že v současné euro-americké společnosti dochází k reálnému zrovnoprávnění postavení mužů a žen?

ano

ne

nevím

8.5 Metodika šetření

Dotazníkové šetření jsem prováděla v období od srpna 2007 do května 2008. Jednotlivé respondenty jsem oslovovala osobně a také jsem osobně vyplňovala dle pokynů respondentů dotazník. K tomuto osobnímu přístupu jsem se rozhodla na základě zkušenosti s vyplňováním pilotního dotazníku, abych předešla mnohým nedorozuměním. Především u otázky číslo 15 jsem musela často podávat vysvětlení.

Šetření proběhlo na ulicích města Písku v jižních Čechách. Město Písek má přibližně 30 000 obyvatel. Toto město se neprofiluje ani jako turistické ani jako výhradně průmyslové, jsou zde zastoupeny všechny sociální skupiny.

Oslovení respondenti byli většinou vstřícní, až na pár výjimek. Vzhledem k tomu, že jsem měla jasně dané požadavky: věk 25-40, mající děti a trvalé soužití s partnerem ve společné domácnosti, musela jsem mnoho lidí s poděkováním odmítnout, proto také doba sběru dat byla poměrně dlouhá.

8.6 Charakteristika zkoumaného vzorku

Výzkum jsem zaměřila na skupinu lidí ve věku 25 – 40 let, kteří mají děti a žijí trvale v jedné domácnosti s manželkou, manželem nebo přítelkyní, přítelem. Tuto věkovou skupinu jsem vybrala, protože právě jí se nejvíce týkají problémy genderu. Skutečnost, že respondenti mají děti, je velice důležitá, protože je nutí řešit otázky rozdělení péče o dítě, rozdělení zodpovědnosti za chod domácnosti, musejí řešit otázky, zda bude na rodičovské dovolené muž či žena apod. Řešení všech těchto situací vyžaduje rozhodnutí, zda se vydají cestou tradic či zvolí genderově rovné řešení. Z tohoto řešení pak vyplývají jejich osobní pocity z kvality jejich života. Důvodem toho, proč jsem nezahrnula do výzkumu lidi mladší 25 let a starší 40 let, je fakt, že obě dvě skupiny řeší specifické problémy příslušné právě jejich věku, ve kterém se objevují poněkud odlišná genderová témata, než kterým se věnuje tato práce. Nechci tvrdit,

že by se témata řešená v této práci těchto věkových skupin vůbec netýkala, ale zdá se mi, že jsou poněkud upozaděna.

Na konec se mi podařilo shromáždit odpovědi od 401 respondentů. Z tohoto počtu bylo 146 mužů a 255 žen. Z celkového počtu mužů mělo 71 mužů středoškolské vzdělání s maturitou, 44 mužů mělo vysokoškolský diplom a 31 respondentů mělo výuční list nebo základní vzdělání. Z celkového počtu žen mělo 158 žen středoškolské vzdělání s maturitou, 41 žen mělo vysokoškolský diplom a 56 respondentek mělo výuční list nebo základní vzdělání.

8.7 Hypotézy

- 1) Pokud jsou ženy tázány na spokojenost svého života a otázky se týkají nejproblémovějších oblastí genderové nerovnosti, budou ženy vykazovat větší nespokojenost oproti mužům.
- 2) Větší spokojenost s kvalitou svého života budou vykazovat vysokoškolsky vzdělaní lidé, protože jsou lépe informováni v oblasti genderových nerovností a dokážou tyto informace uplatnit jak ve svém osobním, tak i ve společenském životě.
- 3) Vzhledem k prudce se rozvíjející diskuzi o genderové problematice ve společnosti a zlepšující se legislativě v této oblasti budou muži i ženy pociťovat zlepšení rovného postavení žen ve společnosti.

8.8 Výsledky jednotlivých otázek a jejich interpretace

Pro lepší přehlednost a rychlou orientaci vždy nejdříve uvádím tabulku s výsledky šetření vyjádřených v procentech. Hned za tabulkou následuje barevný graf s výsledky rovněž převedenými na procenta a až poté písemné hodnocení.

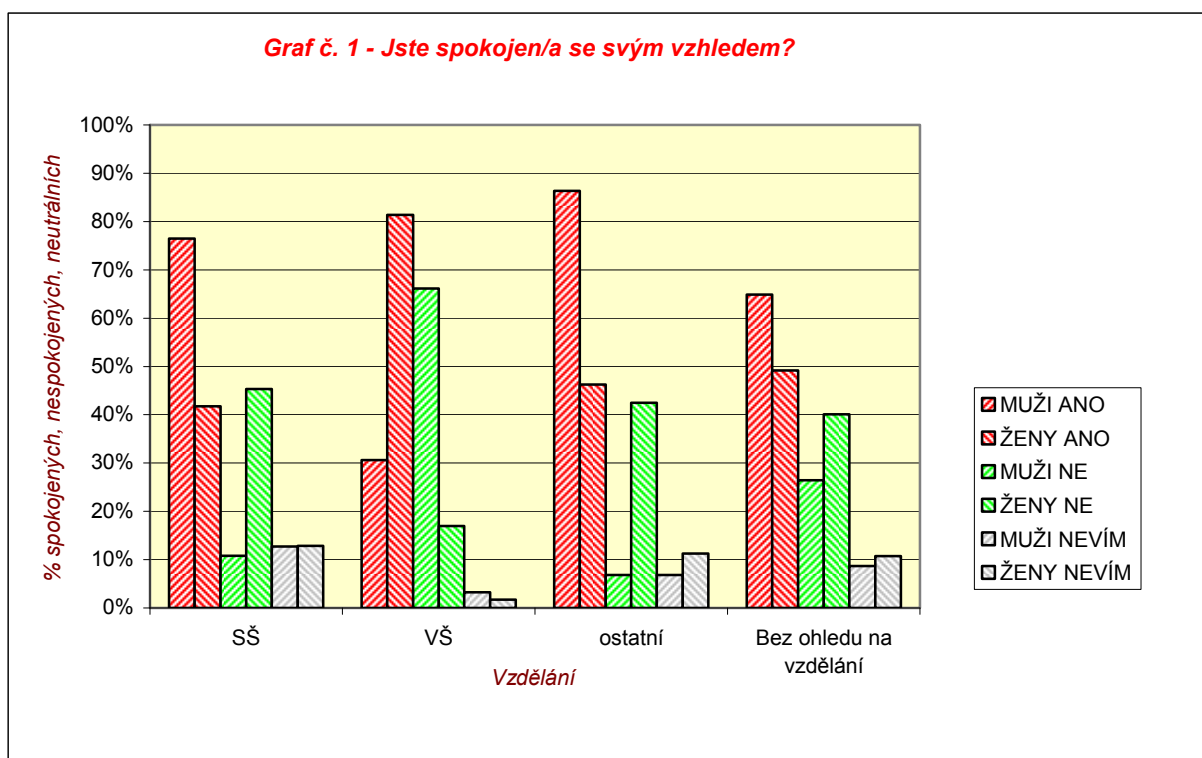
V písemném hodnocení jsem se zaměřila na největší rozdílnosti. Také často upozorňuji na skutečnosti, které se mi zdají obzvlášť zajímavé. Záměrně písemně nepopisuji všechny dílčí výsledky, protože si myslím, že jsou dostatečně čitelné z tabulky pro toho, kdo by se na ně chtěl zaměřit.

Otázka č. 1: Jste spokojen/a se svým vzhledem?

Tabulka č. 1 – Jste spokojen/a se svým vzhledem?

		SŠ	VŠ	Ostatní	Bez ohledu na vzdělání
MUŽI	ANO	76%	31%	86%	65%
	NE	11%	66%	7%	26%
	NEVÍM	13%	3%	7%	9%
ŽENY	ANO	42%	81%	46%	49%
	NE	45%	17%	43%	40%
	NEVÍM	13%	2%	11%	11%

Zdroj: Vlastní zpracování

Zdroj: Vlastní šetření

Při vyhodnocení této otázky mě velice potěšilo, že je více spokojených žen se svým vzhledem než nespokojených, i když rozdíl je pouze 9%ní ve skupině nezohledňující vzdělání. Když přihlédnu k tomu, že ve společnosti vládne kult krásy, který přináší jen těžko dosažitelný standart fyzického vzhledu, je tento výsledek potěšitelný. Zvláště bych chtěla

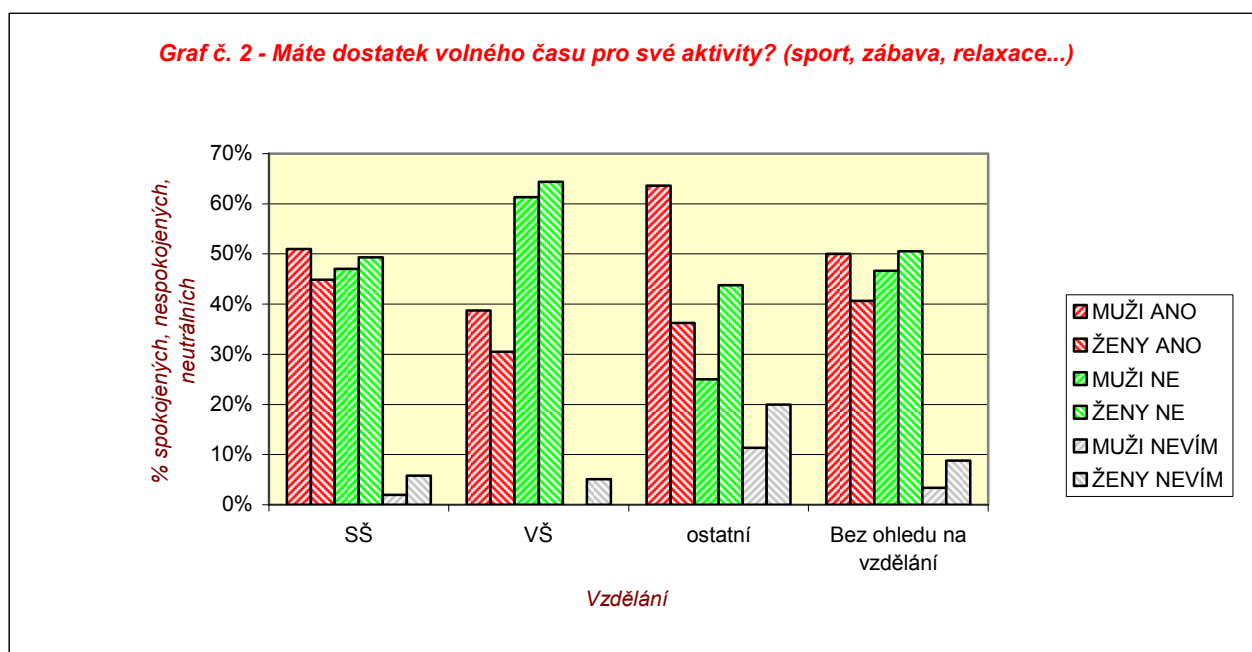
upozornit na 81% spokojených vysokošolaček v porovnání se 17% nespokojených. Je na snadě připisovat tento výsledek právě vyššímu vzdělání, ale toto zdůvodnění hned popírá výsledek 66% nespokojených vysokoškolsky vzdělaných mužů oproti 31% spokojených. I přesto, že tlak na mladistvý vzhled mužů se stále zvyšuje, splnili muži mé očekávání se 65% spokojených a 26% nespokojených.

Otázka č. 2: Máte dostatek volného času na své aktivity?

Tabulka č. 2 – Máte dostatek volného času na své aktivity?

		SŠ	VŠ	ostatní	Bez ohledu na vzdělání
MUŽI	ANO	51%	39%	64%	50%
	NE	47%	61%	25%	47%
	NEVÍM	2%	0%	11%	3%
ŽENY	ANO	45%	31%	36%	41%
	NE	49%	64%	44%	51%
	NEVÍM	6%	5%	20%	9%

Zdroj: Vlastní zpracování

Zdroj: Vlastní šetření

Jednou z podmínek zařazení do šetření bylo, že respondent má děti. Očekávala jsem, že tento fakt se zvláště projeví v odpovědích na tuto otázku. Očekávala jsem, že ženy

z důvodu péče o děti a o domácnost budou pociťovat větší nedostatek času pro své zájmy. Toto mé očekávání se však naplnilo pouze z malé části. 50% mužů a 41% žen má dostatek volného času, 47% mužů a 51% žen by chtělo mít více času pro své zájmy. Rozdíly tedy nejsou velké.

V této otázce nevynikl genderový rozdíl, ale podstatně vynikl rozdíl v hodnocení na základě vzdělání. Obecně lze říci, že vysokoškolsky vzdělaní lidé pociťují nedostatek volného času, a to jak ženy, tak muži.

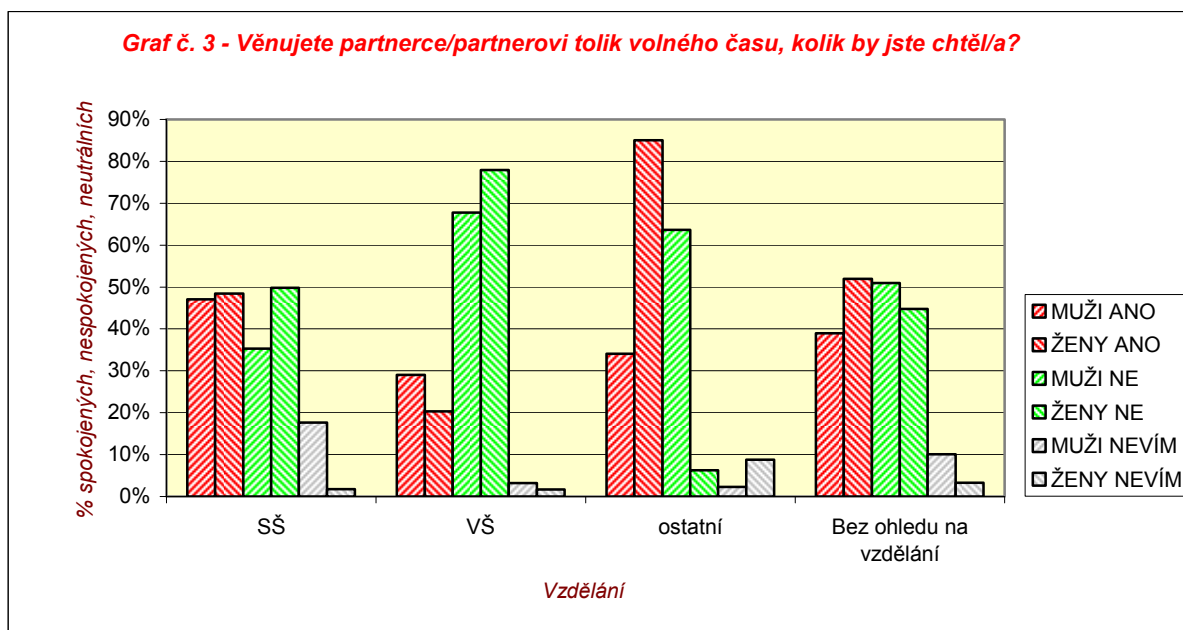
Mé očekávání se naplnilo pouze ve výsledcích na základě vzdělání u skupiny, která nedosáhla maturity. Tam celých 64% mužů má dostatek volného času oproti 36% žen. K tomuto výsledku z velké části také přispělo poměrně vysoké procento žen s nižším vzděláním (20%), které na tuto otázku odpověděly „nevím“.

Otázka č.3: Věnujete partnerovi/partnerce tolik volného času, kolik by jste chtěl/a?

Tabulka č. 3 - Věnujete partnerovi/partnerce tolik volného času, kolik by jste chtěl/a?

		SŠ	VŠ	ostatní	Bez ohledu na vzdělání
MUŽI	ANO	47%	29%	34%	39%
	NE	35%	68%	64%	51%
	NEVÍM	18%	3%	2%	10%
ŽENY	ANO	48%	20%	85%	52%
	NE	50%	78%	6%	45%
	NEVÍM	2%	2%	9%	3%

Zdroj: Vlastní zpracování

Zdroj: Vlastní šetření

Více než polovina mužů (51%) by se chtěla své partnerce věnovat více, oproti 52% žen, které jsou spokojeny s mírou času stráveného společně s partnerem. Lze se domnívat, že ve výsledcích se odráží tradiční rozdělení rolí, kdy žena je více zapojena do rodinného a domácího života. Muži se více realizují mimo domov, tráví tedy méně času v rodinném kruhu. Je zajímavé porovnat výsledky této otázky s výsledky otázky č. 5.

Z výsledků, které berou zřetel na vzdělání, bych chtěla upozornit na 18% středoškolsky vzdělaných mužů, kteří nevěděli, zda by se své partnerce chtěli věnovat více či méně.

U vysokoškolsky vzdělaných lidí se opět skoro nevyskytuje genderový rozdíl na rozdíl od třetí skupiny s nejnižším vzděláním, kde je genderový rozdíl nejmarkantnější.

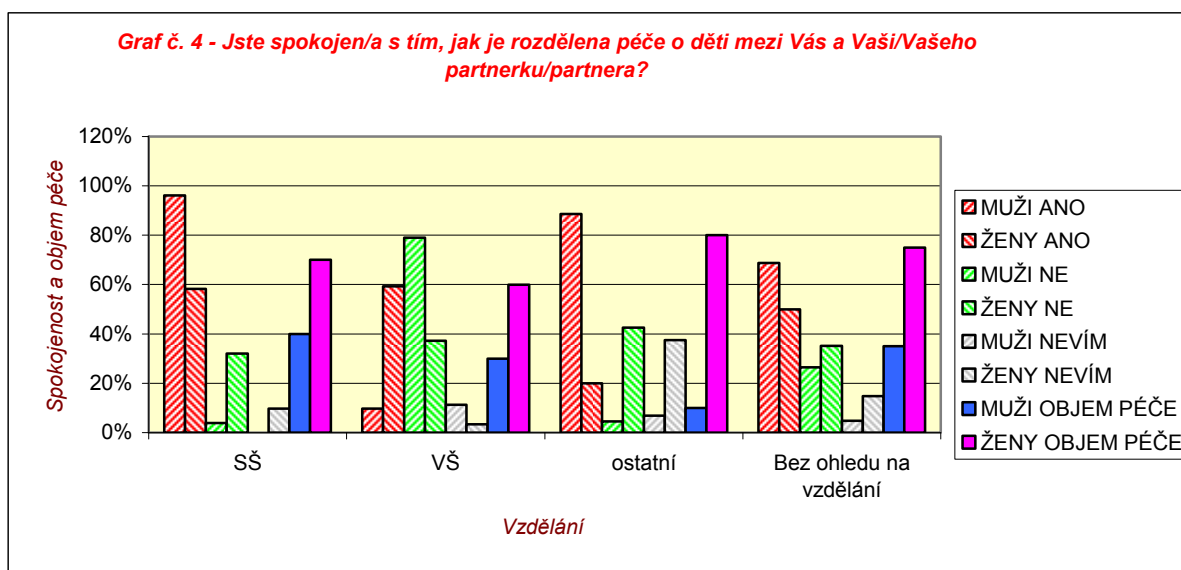
Otázka č. 4: Jste spokojen/a s tím, jak je rozdělena péče o děti mezi Vás a Vašeho partnera/Vaši partnerku?

Otázka č. 5: Kolika procenty by jste vyjádřil/a objem Vámi poskytované péče dětem?
(související otázky vyhodnocované společně)

Tabulka č. 4 - Jste spokojen/a s tím, jak je rozdělena péče o děti mezi Vás a Vašeho partnera/Vaši partnerku? Kolika procenty by jste vyjádřil/a objem Vámi poskytované péče dětem?

		SŠ	VŠ	ostatní	Bez ohledu na vzdělání
MUŽI	ANO	96%	10%	89%	69%
	NE	4%	79%	5%	26%
	NEVÍM	0%	11%	7%	5%
	% objemu péče o děti (průměr)	40%	30%	10%	35%
ŽENY	ANO	58%	59%	20%	50%
	NE	32%	37%	43%	35%
	NEVÍM	10%	3%	38%	15%
	% objemu péče o děti (průměr)	70%	60%	80%	75%

Zdroj: Vlastní zpracování

Zdroj: Vlastní šetření

69% mužů je spokojeno se svým 35%ním podílem na péči o děti a rovná polovina žen je spokojena se svým 75%ním podílem péče o děti. Pouze 26% mužů a 35% žen by chtělo svůj podíl na péči o děti změnit.

Z výsledků v tabulce je patrný obrovský rozdíl ve vnímání péče o děti mezi muži s nižším až středoškolským vzděláním a muži s vysokoškolským vzděláním. Celých 96% mužů s maturitou je spokojeno s rozdělením péče o děti oproti 79% nespokojených vysokoškolsky vzdělaných mužů. Ženy s maturitou a vysokoškolským vzděláním jsou spokojené, avšak ženy s nižším vzděláním jsou ze 43% nespokojené, ale zároveň 37% z nich

neví, zda jsou spokojené. I přesto, že ženy se středoškolským vzděláním se podílejí na péči ze 70% a ženy s vysokoškolským vzděláním ze 60%, shodně tyto dvě skupiny uvádějí, že jsou spokojené. Znamená to tedy, že ženy se nechtějí vzdát svého výhradního podílu na péči o děti?

Z výsledků vyplývá, že ženy se starají o děti poměrně více než muži, ale tato skutečnost jim nevádí. Je nutno však dodat, že jim to nevádí, pouze pokud muži na péči alespoň částečně participují (35% podílu péče o děti není rozhodně zanedbatelné). Tuto myšlenku mi potvrzují výsledky skupiny s nižším a základním vzděláním. Muži uvádějí pouze 10%ní podíl péče, na což ženy reagují pouze 20% spokojenosti.

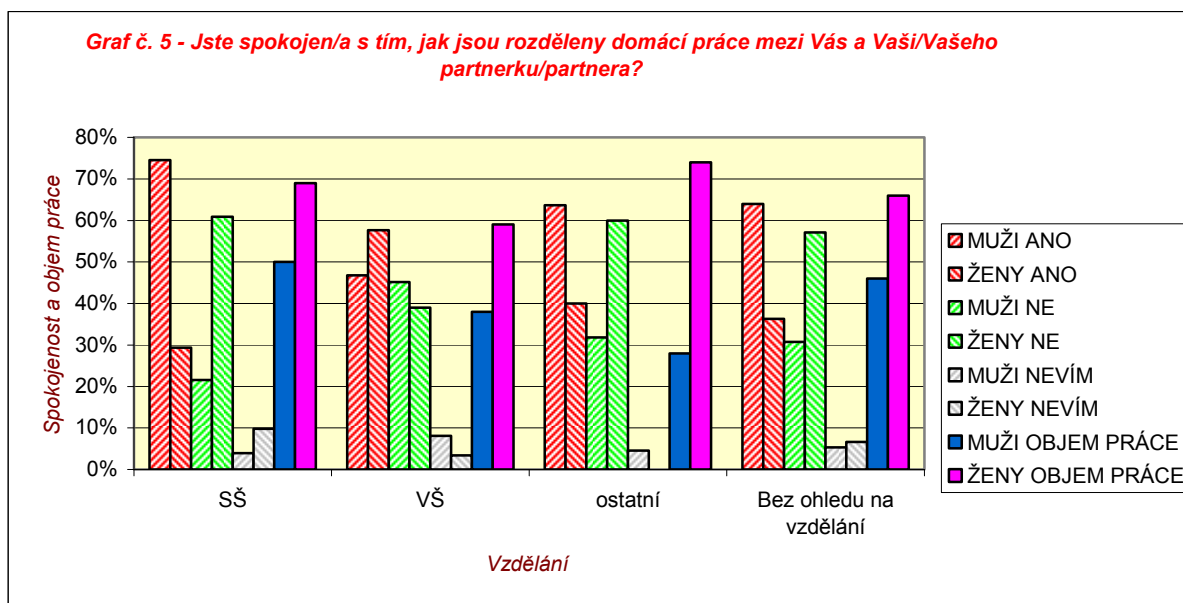
Otázka č. 6: Jste spokojen/a s tím, jak jsou rozděleny domácí práce mezi Vás a Vašeho partnera/Vaši partnerku?

Otázka č. 7: Kolika procenty by jste vyjádřil/a objem Vámi vykonávaných domácích prací?

Tabulka č. 5 – Jste spokojen/a s tím, jak jsou rozděleny domácí práce mezi Vás a Vašeho partnera/Vaši partnerku? Kolika procenty by jste vyjádřil/a objem Vámi vykonávaných domácích prací?

		SŠ	VŠ	ostatní	Bez ohledu na vzdělání
MUŽI	ANO	75%	47%	64%	64%
	NE	22%	45%	32%	31%
	NEVÍM	4%	8%	5%	5%
	% objemu domácích prací (průměr)	50%	38%	28%	46%
ŽENY	ANO	29%	58%	40%	36%
	NE	61%	39%	60%	57%
	NEVÍM	10%	3%	0%	7%
	% objemu domácích prací (průměr)	69%	59%	74%	66%

Zdroj: Vlastní zpracování

Zdroj: Vlastní šetření

Při hodnocení výsledků bez ohledu na vzdělání je jasné, že oblast domácích prací je stále spíše doménou žen. 64% mužů uvádí, že jsou spokojeni se svými 46% podílení se na domácích pracích. Oproti tomu spokojených žen je pouze 36%. Ženy uvádějí, že se na domácích pracích podílení 66%. V obou otázkách jsem se dotazovala jak na tzv. ženské práce (úklid, vaření, nákupy apod.), tak na práce tzv. mužské (oprava spotřebičů, drobné řemeslné práce).

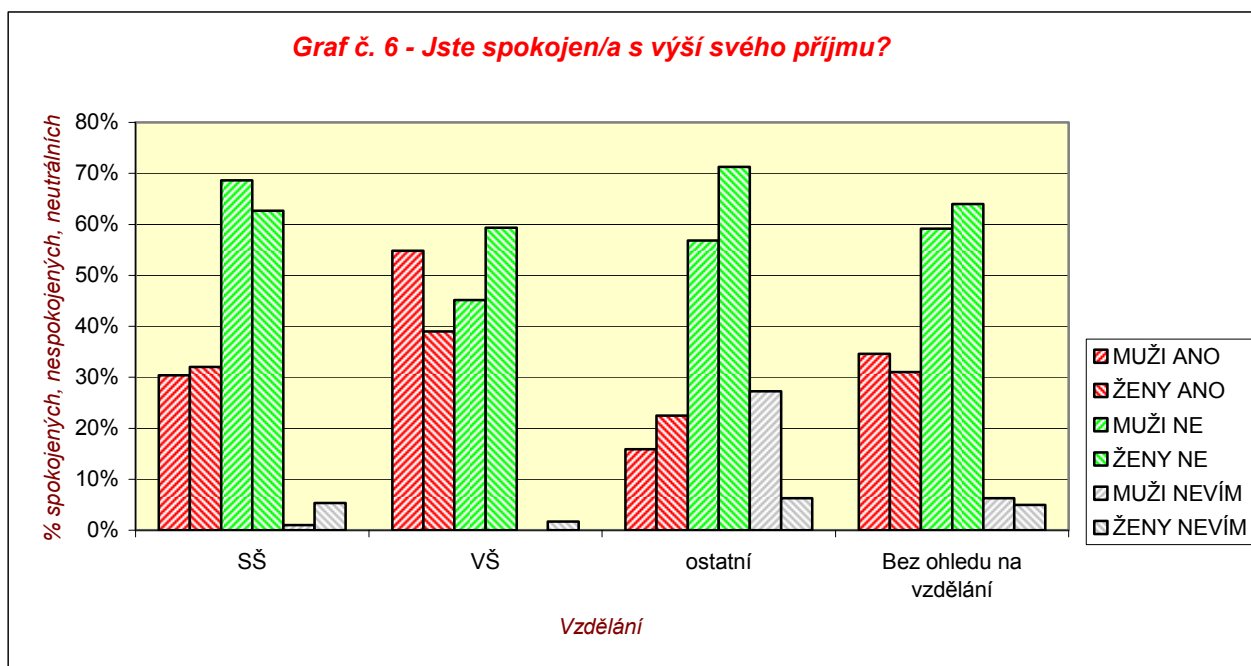
S přihlédnutím na vzdělání jsou největší rozdíly mezi středoškoláky. 75% mužů je spokojeno, ale spokojenost žen je pouze 29%. U respondentů s nižším vzděláním než středoškolským je rozdíl ještě poměrně veliký, a sice 32% mužů oproti 60% žen je nespokojeno. Vysokoškolsky vzdělané ženy dokonce uvádějí vyšší procento spokojenosti (58%) než vysokoškolsky vzdělaní muži (47%), i přesto, že ženy v této kategorii uvádějí 59% podíl na domácích pracích, muži pak uvádějí poměrně nízké procento (38%) podílu na domácích pracích.

Otázka č. 8: Jste spokojen/a s výší svého příjmu?

Tabulka č. 6 - Jste spokojen/a s výší svého příjmu?

		SŠ	VŠ	ostatní	Bez ohledu na vzdělání
MUŽI	ANO	30%	55%	16%	35%
	NE	69%	45%	57%	59%
	NEVÍM	1%	0%	27%	6%
ŽENY	ANO	32%	39%	23%	31%
	NE	63%	59%	71%	64%
	NEVÍM	5%	2%	6%	5%

Zdroj: Vlastní zpracování

Zdroj: Vlastní šetření

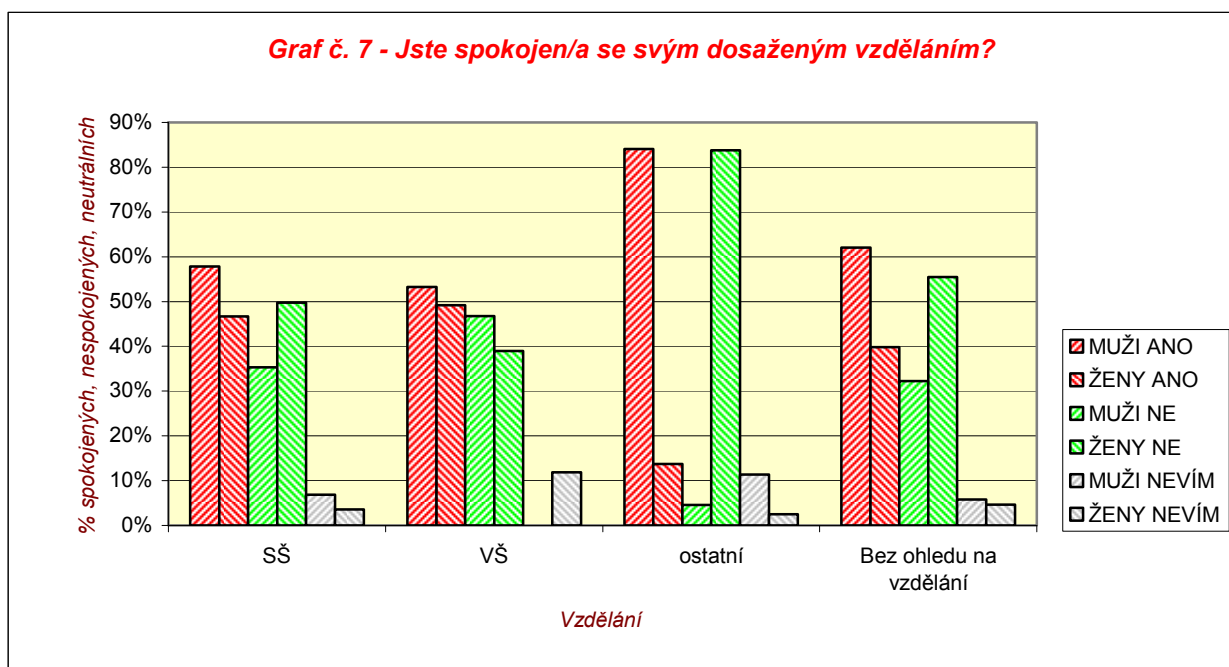
Ve výsledcích této otázky se ukázala shoda jak napříč úrovní vzdělání, tak napříč genderu. Pouze respondenti ze skupiny vysokoškolsky vzdělaných mužů vykazují 55%ní spokojenost s výší svého příjmu. Ostatní skupiny jsou s výší svého příjmu nespokojené. Poměrně vysoké procento (27%) mužů s nižším vzděláním než středoškolským nevědělo, zda jsou spokojeni či nespokojeni s výší svého příjmu.

Otázka č. 9: Jste spokojen/a se svým dosaženým vzděláním?

Tabulka č. 7 – Jste spokojen/a se svým dosaženým vzděláním?

		SŠ	VŠ	ostatní	Bez ohledu na vzdělání
MUŽI	ANO	58%	53%	84%	62%
	NE	35%	47%	5%	32%
	NEVÍM	7%	0%	11%	6%
ŽENY	ANO	47%	49%	14%	40%
	NE	50%	39%	84%	55%
	NEVÍM	4%	12%	3%	5%

Zdroj: Vlastní zpracování

Zdroj: Vlastní šetření

Všechny skupiny mužů vykazují spokojenost s úrovní svého vzdělání. Muži s maturitou jsou spokojeni z 58%, vysokoškoláci z 53% a muži s nižším vzděláním než maturitním uvádějí dokonce 84%ní spokojenost. Celkem jsou pak muži se svým vzděláním spokojeni ze 62%.

Celkem jsou ženy nespokojeny z 55%. Středoškolačky jsou nespokojeny z 50%, ženy s nižším vzděláním, než je maturita, jsou nespokojeny z plných 84%. Pouze vysokoškolsky vzdělané ženy vykazují 49%ní spokojenost oproti 39%ní nespokojenosti.

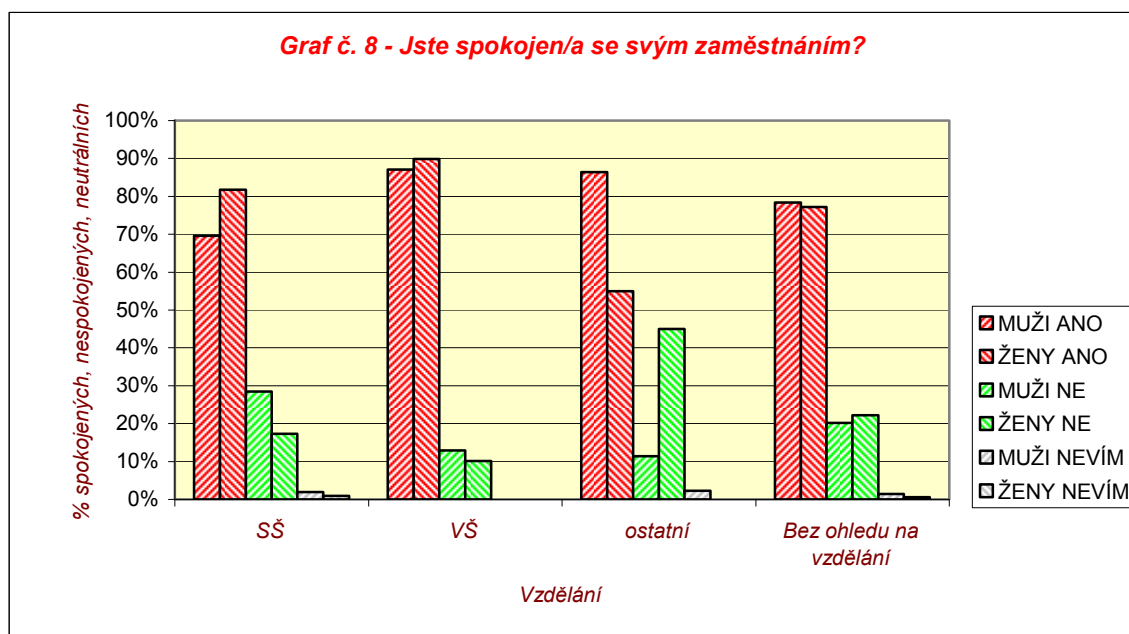
Z výsledků vyplývá, že ženy jsou sice méně spokojené s úrovní svého vzdělání, ale je nutno konstatovat, že jejich nespokojenost není nijak zásadní, s výjimkou skupiny žen s nejnižším vzděláním.

Otázka č. 10: Jste spokojen/a se svým zaměstnáním?

Tabulka č. 8 – Jste spokojen/a se svým zaměstnáním?

		SŠ	VŠ	ostatní	Bez ohledu na vzdělání
MUŽI	ANO	70%	87%	86%	78%
	NE	28%	13%	11%	20%
	NEVÍM	2%	0%	2%	1%
ŽENY	ANO	82%	90%	55%	77%
	NE	17%	10%	45%	22%
	NEVÍM	1%	0%	0%	1%

Zdroj: Vlastní zpracování

Zdroj: Vlastní šetření

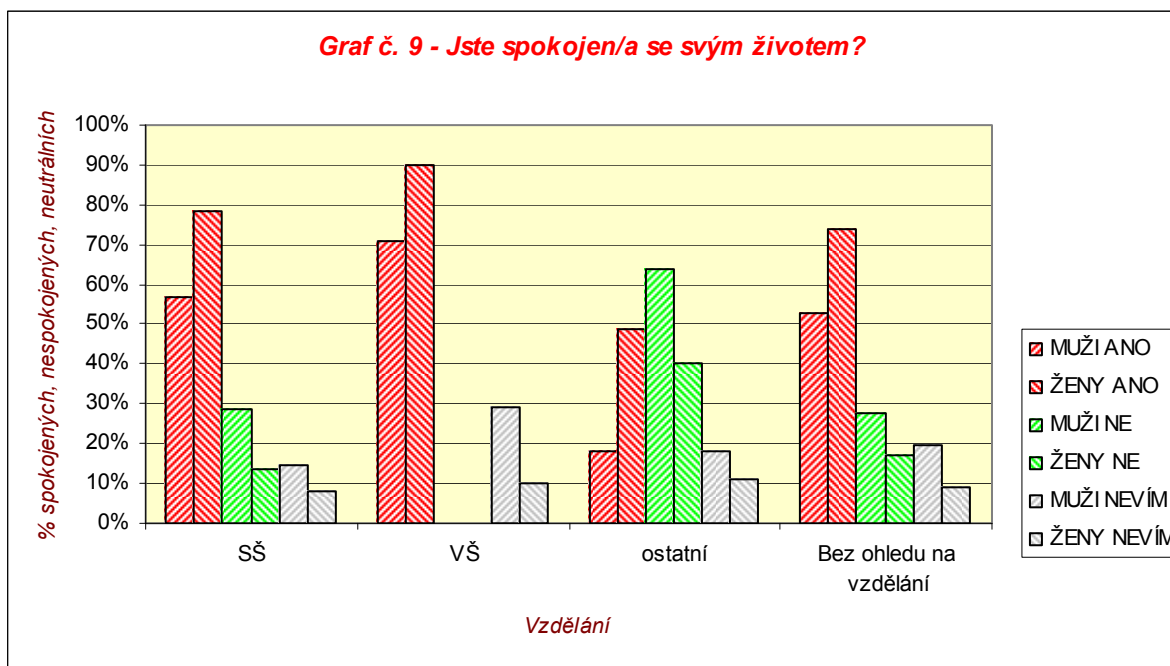
Při vyhodnocování této otázky zavládla názorová shoda. Všechny sledované skupiny uvádějí poměrně vysoká procenta spokojenosti se svým zaměstnáním. Značná část respondentek byla v době sběru dat na tzv. "rodičovské dovolené", což jsem pro účely mé práce posuzovala jako zaměstnání.

Otázka č. 11: Jste spokojen/a se svým životem?

Tabulka č. 9 – Jste spokojen/a se svým životem?

		SŠ	VŠ	ostatní	Bez ohledu na vzdělání
MUŽI	ANO	57%	71%	18%	53%
	NE	28%	0%	64%	27%
	NEVÍM	15%	29%	18%	20%
ŽENY	ANO	78%	90%	49%	74%
	NE	14%	0%	40%	17%
	NEVÍM	8%	10%	11%	9%

Zdroj: Vlastní zpracování

Zdroj: Vlastní šetření

Jsem si vědoma, že odpovědi na tuto otázku jsou ovlivněny momentálním naladěním, celkovým nahlížením na život a převažujícím druhem osobnostního charakteru. I přesto jsem se rozhodla tuto otázku zařadit do dotazníku, protože i hodnocení celku, nejenom jednotlivých odvětví života, mi pomůže při zjištění míry spokojenosti.

Z výsledků bez ohledu na vzdělání vyplývá, že ženy jsou z celých 74% spokojeny, muži pak z 53%. Celá pětina mužů uvádí, že neví, zda jsou spokojeni či nespokojeni. Ženy v této otázce nemají jasno pouze v 9%.

Skupina mužů s maturitou je spokojeni z 57%, ženy v této kategorii udávají dokonce 78%ní spokojenost.

Skupina vysokoškoláků uvádí vysokou míru spokojenosti: muži 71% a ženy dokonce 90%. Zde bych ráda upozornila na fakt, že nikdo ze skupiny vysokoškoláků mužů i žen nevedl, že je nespokojen se svým životem.

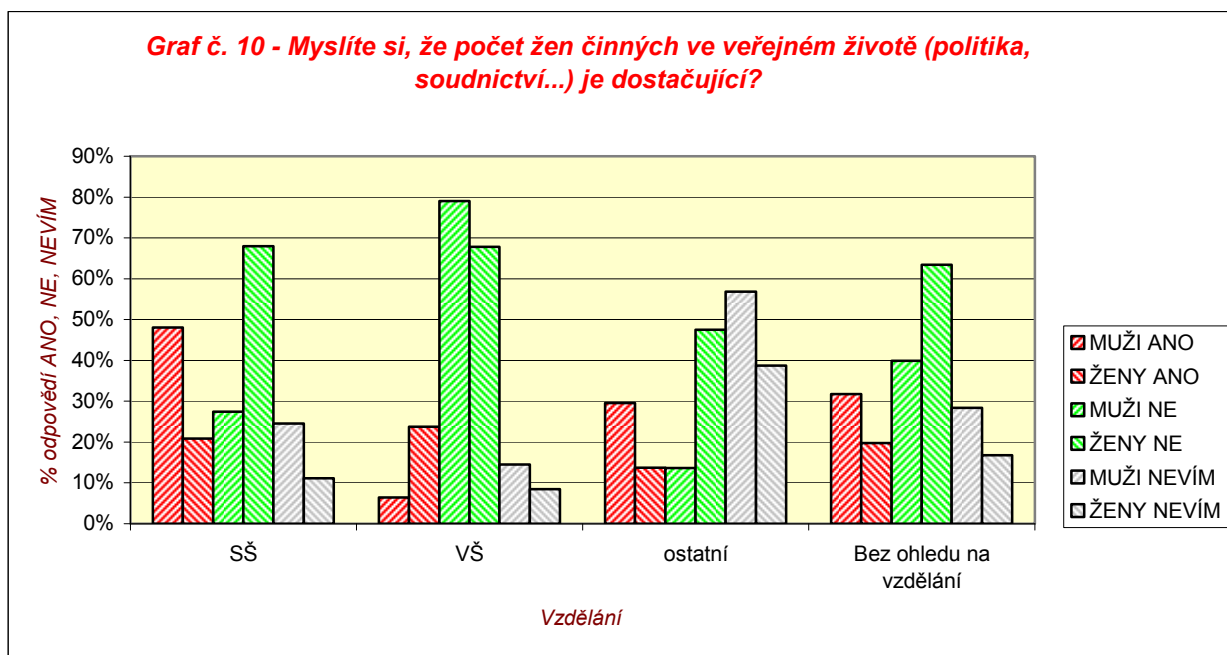
Jedinou skupinou nespokojených, a to výrazně, jsou muži s nižším vzděláním než středoškolským, ti jsou ze 64% nespokojeni. Tento výsledek mě svým způsobem překvapil, protože v předchozích odpovědích většinou muži v této kategorii uváděli, že jsou spokojeni. Ženy s nižším vzděláním než středoškolským uvádějí 49% spokojenosti a 40% nespokojenosti se svým životem, jsou tedy spíše spokojené.

Otázka č. 12: Myslíte si, že počet žen činných ve veřejném životě (politika, soudnictví...) je dostačující?

Tabulka č. 10 - Myslíte si, že počet žen činných ve veřejném životě (politika, soudnictví...) je dostačující?

		SŠ	VŠ	Ostatní	Bez ohledu na vzdělání
MUŽI	ANO	48%	6%	30%	32%
	NE	27%	79%	14%	40%
	NEVÍM	25%	15%	57%	28%
ŽENY	ANO	21%	24%	14%	20%
	NE	68%	68%	48%	63%
	NEVÍM	11%	8%	39%	17%

Zdroj: Vlastní zpracování

Zdroj: Vlastní šetření

Celých 63% žen (bez ohledu na vzdělání) si myslí, že počet žen činných ve veřejném životě je nedostačující, tuto myšlenku pak sdílí společně se 40% mužů. 20% žen a 32% mužů si oproti tomu myslí, že počet žen ve veřejném životě je dostačující. Poměrně velké procento mužů (28%) i žen (17%) se nedokázalo rozhodnout pro kladnou či zápornou odpověď.

Mezi středoškoláky, jsou muži přesvědčeni, že žen ve veřejném životě je dost ze 48%, celých 25% středoškolsky vzdělaných mužů odpovědělo, že neví. Oproti názoru středoškolsky vzdělaných mužů stojí celých 68% středoškolsky vzdělaných žen, které by rády viděly více žen ve veřejném životě.

Skupina vysokoškolsky vzdělaných respondentů se shoduje v tom, že žen ve veřejném životě je málo. 6% mužů a 24% žen odpovědělo na položenou otázku „ano“ a 79% mužů a 68% žen odpovědělo „ne“.

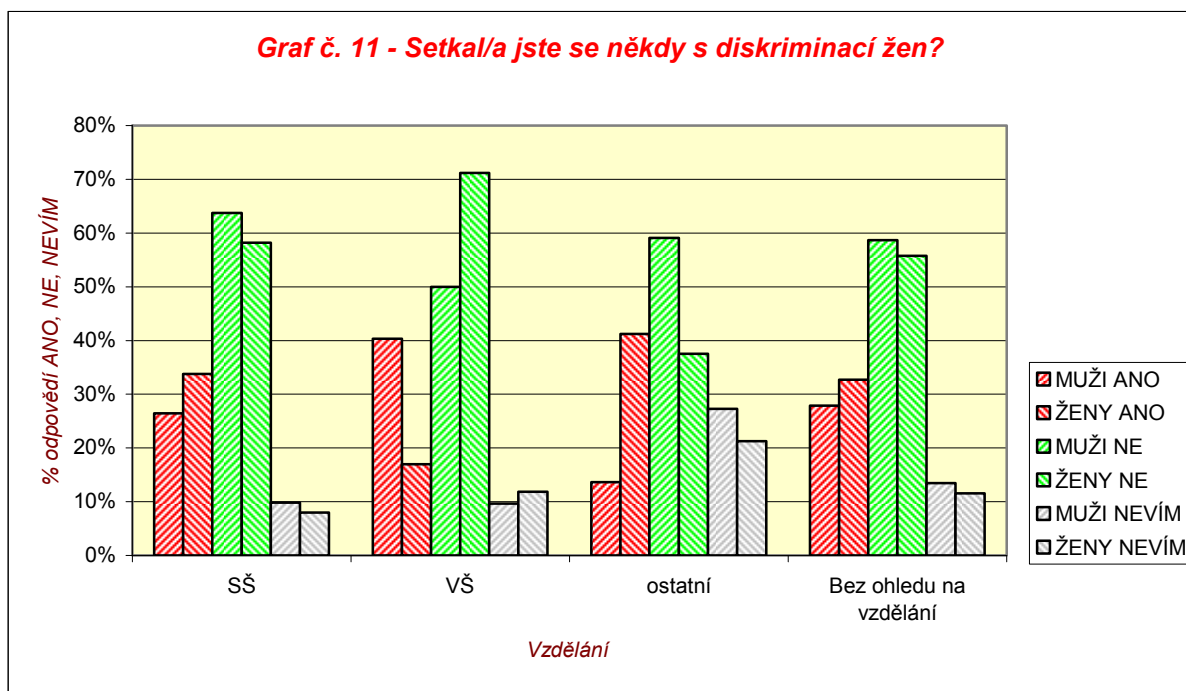
Společné stanovisko se středoškolsky vzdělanými muži zastávají i muži s nižším vzděláním než maturitou. Ovšem více než polovina těchto mužů se nedokázala jasně rozhodnout. Skupina žen s nižším vzděláním než maturitou si ze 48% myslí, že žen není dostatek ve veřejném životě. Opět je v této skupině vysoké procento nerozhodných (39%).

Otázka č. 13: Setkal/a jste se někdy s diskriminací žen?

Tabulka č. 11 – Setkal/a jste se někdy s diskriminací žen?

		SŠ	VŠ	ostatní	Bez ohledu na vzdělání
MUŽI	ANO	26%	40%	14%	28%
	NE	64%	50%	59%	59%
	NEVÍM	10%	10%	27%	13%
ŽENY	ANO	34%	17%	41%	33%
	NE	58%	71%	38%	56%
	NEVÍM	8%	12%	21%	12%

Zdroj: Vlastní zpracování

Zdroj: Vlastní šetření

Odpovědi na tuto otázku se příliš neliší jak mezi muži a ženami, tak mezi jednotlivými skupinami zohledňující vzdělání. Bez ohledu na vzdělání uvádějí muži, že se setkali s diskriminací žen ve 28%, ženy pak vykazují 33%. I neutrální odpovědi jsou téměř shodné, muži 13%, ženy 12%.

S přihlédnutím ke vzdělání nejvíce pozitivních odpovědí uvedly ženy s nižším vzděláním než středoškolským (41%), ale také muži s vysokoškolským vzděláním mají takto vysoký výsledek (40%). Nejméně často se s diskriminací žen setkávají muži s nižším

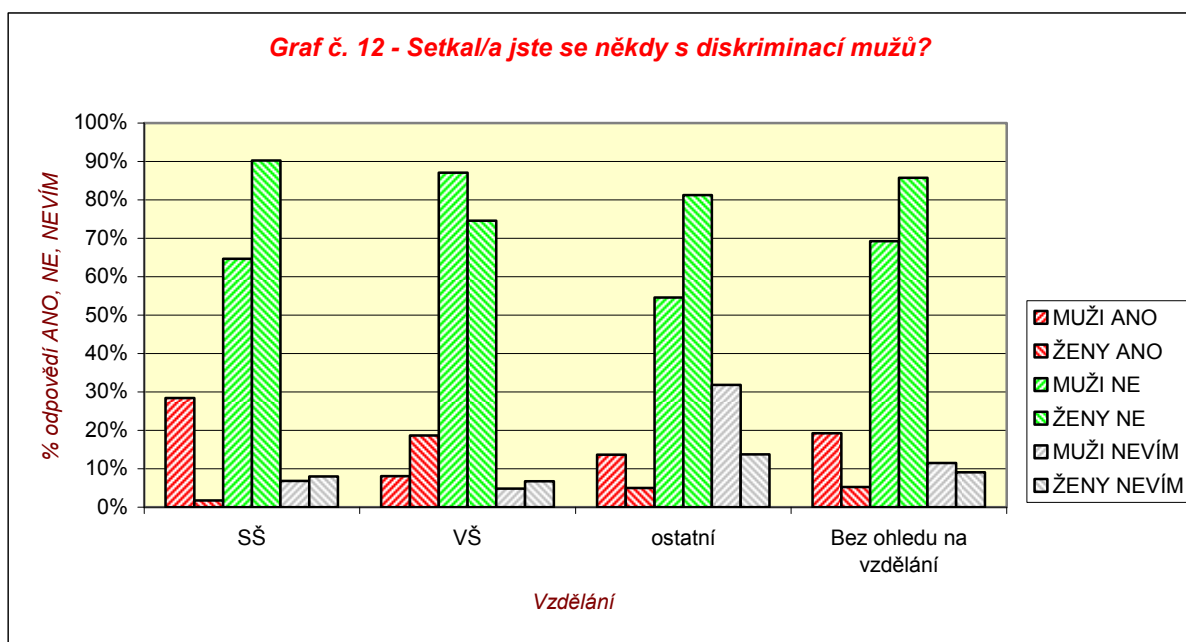
vzděláním než středoškolským. Pozitivně se vyjádřilo 14% z nich. Ze skupiny žen se nejméně často setkaly s diskriminací vysokoškolsky vzdělané ženy, a to 19%.

Otázka č. 14: Setkal/a jste se někdy s diskriminací mužů?

Tabulka č. 12 – Setkal/a jste se někdy s diskriminací mužů?

		SŠ	VŠ	ostatní	Bez ohledu na vzdělání
MUŽI	ANO	28%	8%	14%	19%
	NE	65%	87%	55%	69%
	NEVÍM	7%	5%	32%	12%
ŽENY	ANO	2%	19%	5%	5%
	NE	90%	75%	81%	86%
	NEVÍM	8%	7%	14%	9%

Zdroj: Vlastní zpracování

Zdroj: Vlastní šetření

Všechny sledované skupiny uvádějí, že se spíše nesetkaly s diskriminací mužů. Nejvíce pozitivních odpovědí uvádějí středoškolsky vzdělaní muži. Ti se s diskriminací mužů setkali ve 28%. Druhé nejvyšší procento (19%) uvádějí vysokoškolsky vzdělané ženy. Oproti

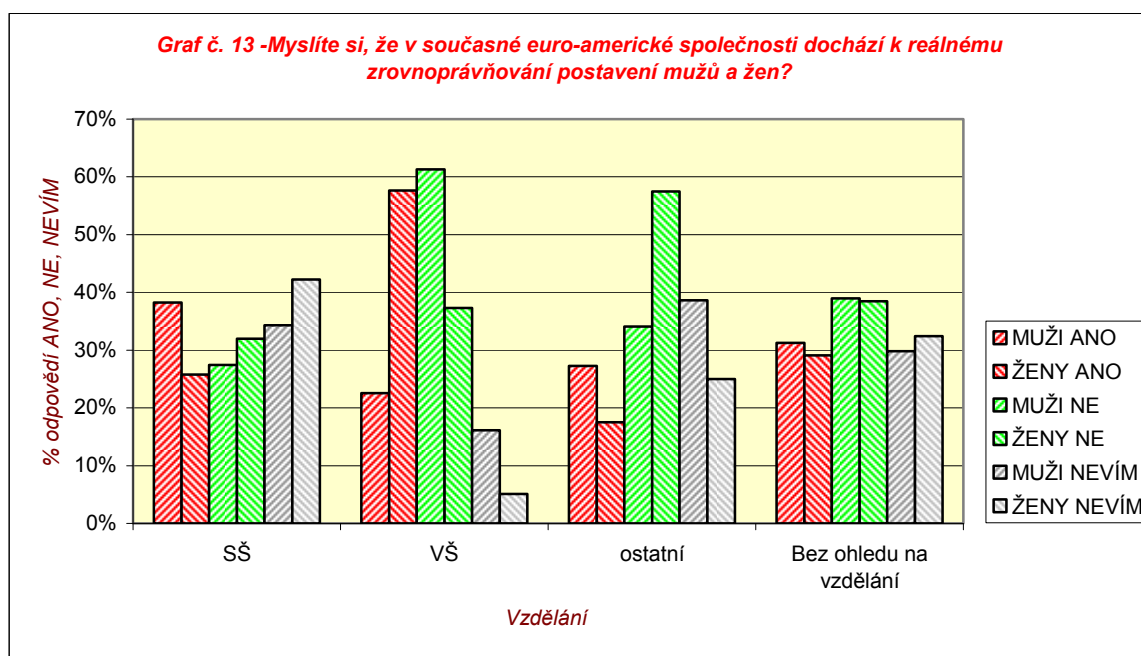
tomu nejnižší procenta setkání se s diskriminací mužů uvedli středoškolsky vzdělané ženy, pouhé 2% z nich.

Otázka č. 15: Myslíte si, že v současné euro-americké společnosti dochází k reálnému zrovnoprávňování postavení mužů a žen?

Tabulka č. 13 - Myslíte si, že v současné euro-americké společnosti dochází k reálnému zrovnoprávňování postavení mužů a žen?

		SŠ	VŠ	ostatní	Bez ohledu na vzdělání
MUŽI	ANO	38%	23%	27%	31%
	NE	27%	61%	34%	39%
	NEVÍM	34%	16%	39%	30%
ŽENY	ANO	26%	58%	18%	29%
	NE	32%	37%	58%	38%
	NEVÍM	42%	5%	25%	32%

Zdroj: Vlastní zpracování

Zdroj: Vlastní šetření

Tato otázka přinesla překvapivě shodné odpovědi. Ve skupině bez ohledu na vzdělání 31% mužů a 29% žen si myslí, že dochází k zrovnoprávňování postavení mužů a žen. 39%

mužů a 38% žen pak s tímto tvrzením nesouhlasí. 30% mužů a 32% žen uvádějí, že neví zda ve společnosti dochází ke zrovnoprávnění postavení mužů a žen.

Ve skupinách s ohledem na vzdělání jsou nejvíce o procesu zrovnoprávnění přesvědčeny vysokoškolsky vzdělané ženy (58% odpovědělo ano), nejméně pak vysokoškolsky vzdělaní muži (61% odpovědělo ne). K mému velkému překvapení celých 42% středoškolaček na tak zásadní otázku pro ženy nezaujalo žádné stanovisko.

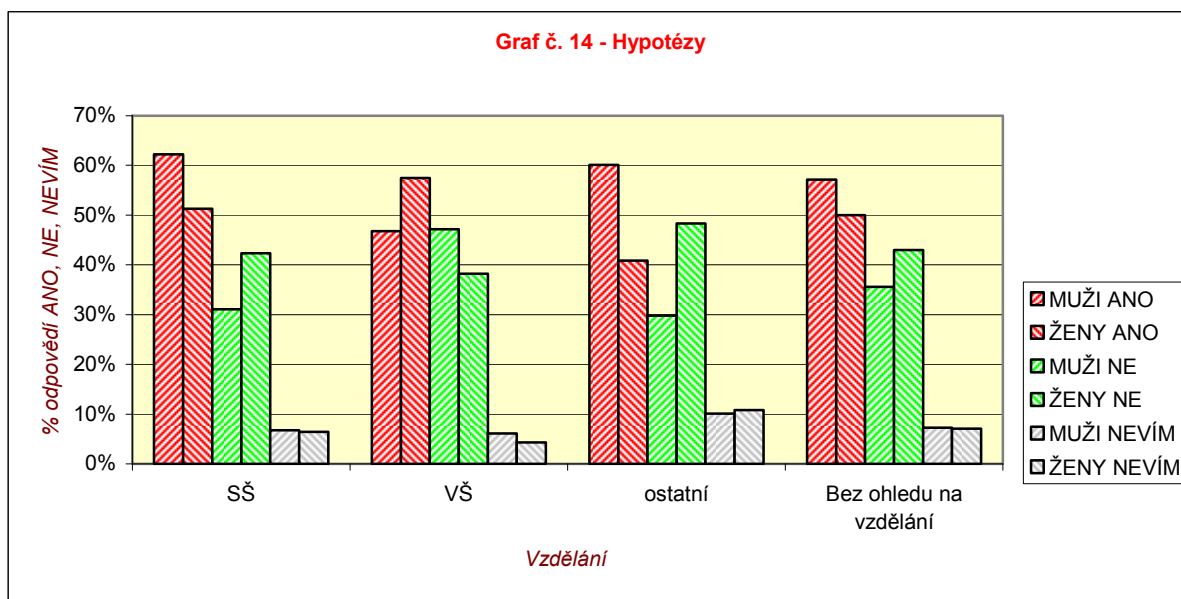
8.9 Závěry šetření

K odpovědi na první a druhou hypotézu jsem došla sečtením kladných, záporných a neutrálních odpovědí z dotazníku na otázky číslo 1, 2, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11, jejichž poměr jsem vyjádřila procentuálně. Tyto otázky postihují jednotlivé části života, ve kterých se nejvíce odráží genderové problémy. Tyto otázky byly již od začátku koncipovány tak, aby mohly poskytnout odpověď na první a druhou hypotézu.

Tabulka č. 14 – Hypotézy

		SŠ	VŠ	ostatní	Bez ohledu na vzdělání
MUŽI	ANO	62%	47%	60%	57%
	NE	31%	47%	30%	36%
	NEVÍM	7%	6%	10%	7%
ŽENY	ANO	51%	57%	41%	50%
	NE	42%	38%	48%	43%
	NEVÍM	6%	4%	11%	7%

Zdroj: Vlastní zpracování

Zdroj: Vlastní šetření

8.9.1 První hypotéza

První hypotéza, která zní: „Pokud jsou ženy tázány na spokojenost svého života a otázky se týkají nejproblémovějších oblastí genderové nerovnosti, budou ženy vykazovat větší nespokojenost oproti mužům.“, se potvrdila. Jak vyplývá z výše uvedené tabulky a grafu, ženy vyjádřily celkem o 13% více záporných postojů než muži. Ráda bych však upozornila na fakt, že ač se první hypotéza ukázala jako pravdivá v celkovém hodnocení bez ohledu na vzdělání, nepotvrdila se v případě skupiny respondentů s vysokoškolským vzděláním. V této skupině vykazují muži o 9% vyšší nespokojenost než ženy.

8.9.2 Druhá hypotéza

Druhá hypotéza, která zní: “Větší spokojenost s kvalitou svého života budou vykazovat vysokoškolsky vzdělaní muži a ženy, protože jsou lépe informováni v oblasti genderových nerovností a dokážou tyto informace uplatnit jak ve svém osobním, tak i ve společenském životě.“, se potvrdila pouze částečně. Vysokoškolsky vzdělané ženy vykazují vyšší spokojenost než ženy z ostatních skupin. Naproti tomu vysokoškolsky vzdělaní muži vykazují nejnižší spokojenost ze sledovaných skupin. Mohu tedy konstatovat, že čím vyšší vzdělání u žen, tím více ženy vnímají svůj život ve zkoumaných oblastech pozitivněji. U mužů toto konstatování neplatí. Muži s maturitou jsou sice spokojenější než muži s nižším vzděláním než středoškolským s maturitou, avšak vysokoškolsky vzdělaní muži uvádějí nejnižší míru spokojenosti.

8.9.3 Třetí hypotéza

Třetí hypotéza, která zní: “Vzhledem k prudce se rozvíjející diskuzi o genderové problematice ve společnosti a zlepšující se legislativě v této oblasti budou muži i ženy pociťovat zlepšení rovného postavení žen ve společnosti.“, se ukázala jako nepravdivá, jak vyplývá z odpovědí respondentů na otázku č. 15. Podrobnější hodnocení jsem uvedla výše.

9. ZÁVĚR

Práce na tomto výzkumu mi přinesla zajímavé zkušenosti. Nejzajímavější a zároveň nejnáročnější byl určitě sběr dat na ulici. Mnohé následné diskuze, které vyvolalo vyplnění dotazníku, mě utvrdily v mém původním domnění, že ženy se příliš nezamýšlejí nad svým postavením i přesto, že s ním, jak se ukázalo z výsledků šetření, nejsou spokojeny. Ve většině případů jsem se setkala s postojem, který trvá na zavedeném pořádku, protože ten je jediný možný, je přece dán od přírody již po staletí.

Naproti tomu jsem se neseetkala s jediným mužem, který by vyjádřil silný nesouhlas se snahami o rovnější postavení žen, ale ani jediný muž neprojevil větší zájem o toto téma.

V rámci mého výzkumu vyšlo najevo, že vysokoškolsky vzdělané ženy jsou poměrně spokojeny se svou situací. Osobně si však myslím, že jejich spokojenost spíše vychází z vědomí si své duševní svobody, nikoli z přesvědčení, že ve společnosti existují rovné šance a příležitosti. Ráda bych upozornila na obrovský význam této duševní svobody pro život obecně. Je to základ, na kterém lze rozvíjet další věci.

Myslím si, že i přesto, že se postavení žen ve společnosti zlepšilo, musí se žena dennodenně potýkat s nerovnostmi a stereotypy, které jí doslova otravují život. Především v rodinné oblasti je to stále pouze žena, která nese veškeré břímě práce a péče, a pokud nesplňuje očekávání, je na ní vyvíjen psychický nátlak. Ve svém okolí se běžně setkávám s ženami, které pracují na plný úvazek, do toho samy zajišťují docházení dětí do škol a kroužků, každý den obstarají potřeby domácnosti jako je vaření, nákupy a úklid. K tomu se tyto ženy snaží splnit požadavky kultu krásy. Myslím si, že takovýchto žen není málo, určitě nejsou spokojené a tento každodenní náročný koloběh vykonávají proto, aby se vyhnuly špatným náladám a reakcím svého manžela či partnera, pokud by se ten měl do tohoto koloběhu zapojit. Myslím si, že v této oblasti se fakticky moc nezměnilo.

Na druhou stranu je tu již zmíněná duševní svoboda, kterou současná západní žena má. Bohužel tuto duševní svobodu nemají ženy všude. Například islámské ženy jsou programově nevzdělávané, jsou izolovány ve svých domovech, a to pod záštitou náboženské či kulturní tradice. Tyto ženy pak vychovávají své děti znovu v této kultuře a uzavírá se tak kruh, z kterého nelze vystoupit. Leckde je k ženám přistupováno stejně jako k hospodářským zvířatům. V mnoha zemích jsou ženy předmětem obchodu, jsou využívány jako levná pracovní síla jako otroci a jsou obětmi sexuálního zneužívání. Tyto ženy nemají žádné dovolání, nemají sebemenší práva, nemají naději na lepší život.

Osobně jsem velice ráda, že jsem si vybrala toto téma výzkumu, protože úvahy nad ním mi pomohly vidět věci z mnoha úhlů a lépe pochopit fungování mezilidských vztahů i fungování společnosti. Osobně mě tato práce obohatila. Zároveň doufám, že budu ve svém životě moci přihlížet změnám zaběhaných tradic v této oblasti a zároveň se budu osobně snažit o zničení stereotypního myšlení, ač by to pomohlo třeba jen pár ženám v mém okolí.

Na závěr nutno uvést, že vzhledem k nízkému počtu respondentů nejsou závěry této práce statisticky významné.

10. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

- ASKLÖF, C. Příručka na cestu k rovnosti žen a mužů. Praha: MPSV, 2003.
- BAČOVSKÁ, D. Vaše pracovní právo!. Praha: PROFEN, 2008. ISBN 978-80-903626-6-6.
- BAKALÁŘ, E. Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné. Praha: LIDOVÉ NOVINY, 1996. ISBN 80-7106-157-3.
- BRÖHMOVÁ, P. Jsem já ze všech nejkrásnější. Praha: AMULET, 1999. ISBN 80-86299-17-1.
- CVIKOVÁ, J. Hlasy žien: aspekty ženskej politiky. Bratislava: ASPEKT, 2002. ISBN 80-85549-30-1.
- CVIKOVÁ, J.; JURÁŇOVÁ, J. Piata žena: aspekty násilia páchaného na ženách. Bratislava: ASPEKT, 2001. ISBN 80-85549-28-X.
- CIKOVÁ, J. Růžový a modrý svet: rodové stereotypy a ich dosledky. Bratislava: ASPEKT, 2003. ISBN 80-89140-02-5.
- ČERMÁKOVÁ, M. Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice. Praha: SÚAVČR, 2002. ISBN 80-7330-026-5.
- ČESKÝ HELSINSKÝ VÝBOR, Aktuální otázky ochrany lidských práv v České republice. Praha: ČESKÝ HELSINKSÝ VÝBOR, 2002. ISBN 80-86436-12-8.
- ČESKÝ SVAZ ŽEN. Nedej se – rozhoduj za sebe. Praha: ČESKÝ SVAZ ŽEN, 2001.
- EKUMENICKÁ AKADEMIE PRAHA. Zpráva social watch 2008, Praha: EKUMENICKÁ AKADEMIE PRAHA, 2008.
- ELSHTAINOVÁ, J. B. Veřejný muž, soukromá ženy. Praha: INSTITUT PRO STŘEDOEVROPSKOU KULTURU A POLITIKU, 1999. ISBN 80-86130-07-X.
- EVROPSKÁ KOMISE. Evropská sociální politika. Praha: ÚSTAV MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ PRAHA, 1994. ISBN 80-85864-06-1.
- FARKAŠOVÁ, K. Mohlo by byť inak. Miesto vydání neznámé: ALIANCIA ŽIEN SLOVENSKA, 2002. ISBN 80-968545-5-0.
- GENDER STUDIES. Role rovných příležitostí pro muže a ženy v prosperitě podniku. Praha: GENDER STUDIES, 2005. ISBN 80-86520-06-4.
- GENDER STUDIES. Závěrečný dokument procesu Peking. Praha: GENDER STUDIES, 1997. ISBN 80-86520-01-3.
- HAŠKOVÁ, H. Rovné příležitosti mužů a žen při sladování práce a rodiny. Praha: SÚAVČR, 2003. ISBN 80-7330-08-6.

- HAUSEROVÁ, E. Na koštěti se dá i lítat. Praha: LIDOVÉ NOVINY, 1995. ISBN 80-7106-108-5.
- HAVELKOVÁ, H. Lidská práva, ženy a společnost. Praha: UNESCO, 1992. ISBN 80-901221-0-8.
- HEITLINGEROVÁ, A.; TRNOVÁ, Z. Životy mladých pražských žen. Praha: SLON, 1998. ISBN 80-85850-56-7.
- HENDRYCHOVÁ, S. Právní postavení žen v České republice. Praha: GENDER STUDIES CENTRE, 1998. ISBN 80-902367-1-5.
- HOLÁ, B. Život žen a mužů. Praha: ČSÚ, 2006. ISBN 80-250-1382-0.
- HORSKÁ, P. Naše prababičky feministky. Praha: LIDOVÉ NOVINY, 1999. ISBN 80-7106-380-0.
- HORSKÁ, P. Princip rovného zacházení s muži a ženami v zaměstnání. Praha: Ministerstvo práce a soc. věcí, 2000. ISBN 80-85529-83-1.
- HORSKÝ, J.; SELIGOVÁ, M. Rodina našich předků. Praha: LIDOVÉ NOVINY, 1996. ISBN 80-7106-195-6.
- CHŘIBKOVÁ, M; CHUCHMA, J.; KLIMENTOVÁ, E. Nové čtení světa. Praha: WOMAN PRESS, 1999. ISBN 80-9024423-6-X.
- KLIMEŠOVÁ, H. Zpráva ze čtvrté světové konference o ženách. Praha: Hnutí ZA ROVNOPRÁVNÉ POSTAVENÍ MUŽŮ A ŽEN, rok vydání nezjištěn.
- KNOTKOVÁ-ČAPKOVÁ, B. a kol. Obrazy ženství v náboženských kulturách. Praha – Litomyšl: PASEKA, 2008. ISBN 978-80-7185-890-4.
- KRAUSE, D. Analýza trhu práce České republiky z pohledu problematiky genderu se zaměřením na popis stavu a struktury zaměstnanosti žen v managementu. Praha: VÚPSV, 2005.
- KŘÍŽKOVÁ, A.; DUDOVÁ, R.; HAŠKOVÁ, H.; MAŘÍKOVÁ, H.; UHDE, Z. Práce a péče. Praha: SLON, 2008. ISBN 978-86429-94-6.
- KUCHAŘOVÁ, V.; ZAMYKALOVÁ, L. Aktuální otázky postavení žen v ČR. Praha: VÝZKUMNÝ ÚSTAV PRÁCE A SOC. VĚCÍ, 1998.
- KUCHAŘOVÁ, V. Rovnost příležitostí žen a mužů na trhu práce. Praha: Výzkumný ústav práce a soc. věcí, 2000.
- LINDSEY, L. L. Gender roles. New Jersey: PRENTICE HALL, 1997. ISBN 0-13-533621-X
- LINKOVÁ, M. Trans/formace. Praha: SÚAVČR, 2007. ISBN 978-80-7330-118-7.
- MACHOVCOVÁ, K. Ženy na trhu práce. Praha: GENDER STUDIES, 2007. ISBN 978-80-86520-23-0.

- MARKSOVÁ-TOMINOVÁ, M. Na cestě do Evropské unie. Praha: HEINRICH BÖLL STIFTUNG, 2002. ISBN 80-86520-02-1
- MARKSOVÁ-TOMINOVÁ, M. Rodina a práce – jak je sladit a nezbláznit se. Praha: PORTÁL, 2009. ISBN 978-80-7367-615-5.
- MAŘÍKOVÁ, H. Proměny současné české rodiny. Praha: SLON, 2000. ISBN 80-85850-93-1.
- MOŽNÝ, I. Moderní rodina. Brno: BLOK, 1990.
- MOŽNÝ, I. Rodina a společnost. Praha: SLON, 2006. ISBN 80-86429-58-X.
- MOŽNÝ, I. Sociologie rodiny. Praha: SLON, 1999. ISBN 80-85850-75-3.
- NOVÁKOVÁ, J. Rovná práva a příležitosti pro ženy a muže v Evropské unii. Praha: Ministerstvo práce a soc. věcí, 2002. ISBN 80-86552-12-8.
- NOVÁKOVÁ, J. Zásada nediskriminace v právu Evropské unie. Praha: Ministerstvo práce a soc. věcí, 2001. ISBN 80-86552-13-6.
- OAKLEYOVÁ, A. Pohlaví, gender a společnost. Praha: PORTÁL, 2000. ISBN 80-7178-403-6.
- OPEN SOCIETY INSTITUTE. Equal opportunities for woman and man. New York: OPEN SOCIETY INSTITUTE, 2005. ISBN 1-891385-43-7.
- Princip rovného postavení mužů a žen v právu Evropské unie. Praha: JAN, 1998. ISBN 80-85529-47-5.
- SOKAČOVÁ, L. Kariéra, rodina, rovné příležitosti. Praha: GENDER STUDIES, 2006. ISBN 80-86520-12-9.
- ŠINDLEROVÁ, I. Práce žen z domova v České republice. Praha: EVROPSKÁ KONTAKTNÍ SKUPINA, 2006. ISBN 80-239-7284-7.
- PLESKOVÁ, K. Průvodce na cestě k rovnosti žen a mužů. Brno: NESEHNUTÍ, 2005. ISBN 80-903228-7-5.
- RENZETTI, C.M.; CURRAN, D.J. Ženy muži a společnost. Praha: KAROLINUM, 2003. ISBN 80-246-0525-2.
- STIEGLER, B. Ako uplatňovat rodové hladisko: aspekty strategie Európskej únie. Bratislava: ASPEKT, 2002. ISBN 80-85549-32-8.
- ŠTĚPÁNOVÁ, B. Plnění Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen. Praha: JAN, 1998. ISBN 80-85529-44-0.
- ŠTĚPÁNOVÁ, B. Plnění Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen II. Praha: Ministerstvo práce a soc. věcí, 2003. ISBN 80-86552-74-8.
- VALDROVÁ, J. D. Abc feminizmu. Brno: NESEHNUTÍ, 2004. ISBN 80-903228-3-2.

- VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie. Praha: PORTÁL, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
- Velký sociologický slovník. I. díl, A- O. Praha: Karolinum, 1996. s. 308 ISBN 80-7184-164-1.
- Velký sociologický slovník. II. díl, P- Ž. Praha: Karolinum, 1996. s. 1012 ISBN 80-7184-164-1.
- VĚŠÍNOVÁ-KALIVODOVÁ, E.; MAŘÍKOVÁ, H. Společnost žen a mužů z aspektu gender. Praha: OPEN SOCIETY FUND, 1999.
- VODÁKOVÁ, A.; VODÁKOVÁ, O. Rod ženský. Praha: SLON, 2003. ISBN 80-86429-18-0.
- WOLF, N. Mýtus krásy. Bratislava: ASPEKT, 2000. ISBN 80-85549-15-8.

11. SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 – Jste spokojen/a se svým vzhledem?

Tabulka č. 2 – Máte dostatek volného času na své aktivity?

Tabulka č. 3 – Věnujete partnerovi/partnerce tolik volného času, kolik by jste chtěl/a?

Tabulka č. 4 – Jste spokojen/a s tím, jak je rozdělena péče o děti mezi Vás a Vašeho partnera/partnerku? Kolika procenty by jste vyjádřil/a objem Vámi poskytované péče dětem?

Tabulka č. 5 – Jste spokojen/a s tím, jak jsou rozděleny domácí práce mezi Vás a Vašeho partnera/Vaši partnerku? Kolika procenty by jste vyjádřil/a objem Vámi vykonávaných domácích pracích?

Tabulka č. 6 – Jste spokojen/a s výší svého příjmu?

Tabulka č. 7 – Jste spokojen/a se svým dosaženým vzděláním?

Tabulka č. 8 – Jste spokojen/a se svým zaměstnáním?

Tabulka č. 9 – Jste spokojen/a se svým životem?

Tabulka č. 10 – Myslíte si, že počet žen činných ve veřejném životě (politika, soudnictví) je dostačující?

Tabulka č. 11 – Setkal/a jste se někdy s diskriminací žen?

Tabulka č. 12 – Setkal/a jste se někdy s diskriminací žen?

Tabulka č. 13 – Myslíte si, že v současné euroamerické společnosti dochází k reálnému zrovnoprávnování postavení mužů a žen?

Tabulka č. 14 – Hypotézy

Seznam grafů

Graf č. 1 – Jste spokojen/a se svým vzhledem?

Graf č. 2 – Máte dostatek volného času na své aktivity?

Graf č. 3 – Věnujete partnerovi/partnerce tolik volného času, kolik by jste chtěl/a?

Graf č. 4 - Jste spokojen/a s tím, jak je rozdělena péče o děti mezi Vás a Vašeho partnera/partnerku?

Graf č. 5 - Jste spokojen/a s tím, jak jsou rozděleny domácí práce mezi Vás a Vašeho partnera/Vaši partnerku?

Graf č. 6 – Jste spokojen/a s výší svého příjmu?

Graf č. 7 – Jste spokojen/a se svým dosaženým vzděláním?

Graf č. 8 – Jste spokojen/a se svým zaměstnáním?

Graf č. 9 – Jste spokojen/a se svým životem?

Graf č. 10 – Myslíte si, že počet žen činných ve veřejném životě (politika, soudnictví) je dostatečný?

Graf č. 11 – Setkal/a jste se někdy s diskriminací žen?

Graf č. 12 – Setkal/a jste se někdy s diskriminací mužů?

Graf č. 13 - Myslíte si, že v současné euroamerické společnosti dochází k reálnému zrovnoprávnění postavení mužů a žen?

Graf č. 14 - Hypotézy